

FORUM

FIKİR MEYDANIDIR

Onbeş Günlük Tarafsız Siyaset İktisat Kültür Dergisi

1 OCAK 1959 — 100 KURUŞ — CİLT X

Sayı: 115

Tel : 26754 Posta Kutusu 131, Ankara

İÇİNDEKİLER

İKTİSADİ POLİTİKA HAKKINDA

TARTIŞMALAR 1

ONBEŞ GÜNÜN NOTLARI :

Meclissiz Demokrasi; Radyo İçin Meclis Tahkikatı; İlâç Fiyatları Bilmececi; Varidat Tahminleri; Bütçe Masraflarının Bünyesindeki Değişiklikler; "Ya Taksim Ya Ölüm", Ya Da.;...; 3-8

İNCELEMELER :

İlk Ders Doç. Dr. Sahir ERMAN ... 9
Ord. Prof. Sulhi DÖNMEZER
Gelir, İstiklâk ve Bir Memurun Beş Aylık İktisadî Hayatı ... Dr. A. B. 10
Sovyet Rusya ve Kürteçülük — II — Bilâl N. ŞİMSİR 13

OKURLARIN FORUMU :

İnkılâplar, Demokrasi ve Din; (T. YAZGAN); Hangisi Yobazlık (M.

DÜZGÜN); Bir İnkılâpçıya (E. YÜCEL); Risale-i Nur Talebelerine Cevap (M. YALÇIN); Güç Yetişen Kişiler (İ. KAPICIOĞLU) 15-18

NE DİYORLAR :

Düşünenlerin Yenilgisi (Le Monde'den) Pierre Henri SIMON 19

KÜLTÜR VE SANAT :

Kültür Hayatımız Tehlikededir ... Zinde Kip 20
Yaz Uykusundan Sonra Turgut UYAR 21

RESİM :

Yeni Eren Bilge KARASU 22
Yılın Son Sergileri Kaya ÖZSEZGİN 23

ONBEŞ GÜNÜN BİBLİYOGRAFYASI :

Başlamadan Önce 23

İktisadî Politika Hakkında Tartışmalar

Yeni Bütçe tasarısı Bütçe Komisyonuna gelmiş ve bütçenin tümü üzerinde Komisyonda birkaç gün süren müzakereler yapılmıştır. Hükümetin iktisadî siyaseti ve yeni bütçenin ana vasıfları tartışmaların esas mevzularını teşkil etmiştir. Burada ele almak istediğimiz mevzuu yeni bütçeye ait esaslardan ziyade umumî iktisadî politika etrafında cereyan eden münakaşaların mahiyeti ve seyridir.

4 Ağustosta yapılan devalüasyon tesiriyle ve bunu takiben, çeşitli mal ve hizmetlerin fiyatlarına yapılan zamla, dolayısıyla Türkiye'de hayat

pahalılığı mühim nispette yükselmiştir. Halk kütleleri, fiyat artışları neticesinde büyük sıkıntılara maruz kalmışlardır. Bu gidişin hükümetin takibettiği iktisadî politika ile yakinen ilgili bulunduğu aşikârdır. 1950 den bu yana, daha doğrusu 4 Ağustos'a kadar, tatbik edilmekte olan iktisadî politikanın menfi neticeleri halk kütlelerine ancak mahdut ölçüde sirayet etmişti. Bu itibarla iktisadî politika etrafında evvelki yıllarda cereyan eden münakaşalar akademik ve teorik kalıyor gibiydi, neticeler büyük kitleye intikal etmediği için, vatandaşların çoğu yatırımlar ve enf-

lasyon mevzularındaki iddia ve mu- kabil iddiaların günlük hayatlarıyla münasebetini pek kuramıyorlar, ikti- sadî politika münakaşalarıyla fazla ilgilenmiyorlardı. Bugün durum de- ğişmiştir. Çıplak ve acı hakikatin karşısında kalan vatandaş, bunun se- bepleri üzerinde düşünmeğe başla- mış, mesuliyet aramaya koyulmuş- tur.

İşte, bu sefer Bütçe Komisyo- nunda iktisadî politikanın üzerinde cereyan etmeğe başlayan müzakereler- in ehemmiyeti buradadır. İktidar ikti- sadî politikasını nasıl müdafaa et- mektedir? Bugünkü fiyat artışlarını

ve sıkıntılarını nasıl izah ediyor? Muhalefet hükümeti hangi yönlerden ve ne gibi düşüncelere istinaden tenkid ediyor?

Gittikçe artan geçim sıkıntısıyla karşılaşan vatandaşlar bu meselelerle esaslı bir şekilde ilgilenmeğe başlamışlardır. İktisadî politika üzerinde Bütçe Komisyonunda cereyan eden müzakerelerden sonra Bütçenin görüşülmesi sırasında Mecliste yapılacak olan umumî müzakereler gelecektir. Komisyonadaki müzakereler önümüzdeki günlerde daha geniş çapta vukubulacak Meclis müzakereleri hakkında ne gibi ipuçları elde edebiliriz?

Maliye Vekilinin bütçeyi takdim ederken yaptığı konuşmada ileri sürdüğü başlıca tezler şunlar olmuştur: Maliye Vekili evvelâ 1950 den beri D. P. iktidarının takip ettiği iktisadî politikanın müdafaasını yapmış, asırlardanberi tazyik altında tutulan halkın carî ihtiyaçlarının, tahdide tâbi olmaksızın, tatminine azamî itina gösterildiğini, aynı zamanda hayat standardını yükseltecek tesisler kurulduğunu, faydaları gelecekteki nesillere intikal edecek işlere girişilmiş olduğunu söylemiştir.

Maliye Vekili, 4 Ağustosta ve müteakip devrede alınan tedbirleri izah ederken, bunların, 1950 den bu yana devamlı bir kalkınma halinde bulunan Türk ekonomisinin eriştiği yeni merhale şartlarından mülhem bulunduğunu söylemiştir. Devlet bütçesi, iktisadî devlet teşekkülleri, banka kredileri, kambiyo primlerine ait esasları tekrar gözden geçiren Maliye Vekili, mezkûr tedbirler sayesinde, enflasyonist âmillerin bertaraf edilmiş olduğunu iddia etmiştir.

Bu arada, Maliye Vekili 4 Ağustostan sonra takip edilen iktisadî politikanın bir deflasyon politikası olmadığını, zaten enflasyonun memleketimizde mevzuubahis olmayıp sadece enflasyonist tazyiklerin bulunduğunu, enflasyon ile enflasyonist tazyikin aynı şey olmadığını uzun boylu izah etmek ihtiyacını duymuştur. Başka bir münasebetle, Maliye Vekilinin ilmî görüşleri üzerinde durmak niyetindeyiz.

Maliye Vekili, iktisadî politikaya ait ilk konuşmasını bitirirken bugün memleketin vasıl olduğu merhalede, iktisadî ve içtimaî kalkınmanın "daha büyük bir emniyet ve selâmet içinde devamını ve elde olunan neticelerin

geniş halk kitlelerine daha âdil bir şekilde intikalini temin için bir takım şartların teessüs ve idamesinin" lüzumlu olduğunu da söyledi.

Maliye Vekilinden sonra söz alan muhalif meb'uslar, bilhassa 4 Ağustos tedbirleriyle yaratılan hayat pahalılığı, 4 Ağustos tedbirlerinin aksak cihetleri, meselâ kredilerin bıçak gibi tahdidi keyfiyeti ve işsizlik tehlikesi üzerinde durmuşlardır. Başlıca konuşmalar İsmail Rüstü Aksal ve Ferit Melen tarafından yapıldı.

Aksal, Maliye Vekilinin konuşmasındaki ifadeler ile hakikatlar arasındaki farklara işaret ederek şu esas sualı sordu: Maliye Vekili 1950 den beri her şeyin iyi gittiğini, iktisadî politikanın her bakımdan isabetli olduğunu söylediğine göre, 4 Ağustos tedbirlerine neden lüzum görülmüştür? Aksal, konuşmasında iktidarın, yeni politikasını izah ederken kullandığı çürük usuller üzerinde durdu ve meselâ iktisadî devlet teşekküllerinin hesaplarını denkleştirmek üzere yapılan zamların bir "gayretin mahsulü" olarak gösterilmesini tenkit etti.

Ferit Melen, D.P. iktidarının almak istediği istikrar tedbirlerine inanmadığını, ecnebiler tarafından malî yardım verilirken, bunların alınmasının şart koşulduğunu söyleyerek, aynı ekibin iki zıt politikayı yürütmeyeceğini ilâve etti. Müteakiben, D. P. iktidarının istihlâkin muazzam nispette arttığı iddialarını ele alarak, umumiyetle bu iddiaların yanlış olduğuna, istihlâkin olsa olsa dört beş kalemde arttığını, istihlâk seyrinin nüfus başına ölçülmesi gerektiğini ve millî gelir rakamlarının da öğünülen istihlâk artışlarını teyit etmediğini tebarüz ettirdi.

Komisyonun müzakereleri hitam bulurken Maliye Vekili tekrar söz alarak muhalefet mebuslarının görüşlerini cevaplandırmaya çalıştı. Bu cevabında 4 Ağustos kararlarından sonraki durum hakkında iyimserliğini tekrar ifade ederek bu husustaki kanaatini şu misallerle takviye etmeğe çalışmıştır: İhracatta geçen seneye nazaran azalmanın mevcut olmadığını göstermek için, Maliye Vekili kıymet olarak rakamları değil, fon olarak rakamları mukayese etti, banka kredileri bakımından her hangi bir darlığın mevzuubahis olmadığını söyleyerek, 30 Haziran plofonuna âme sektörü 400 milyon ve hususî sektör için 200 milyon liralık ilâvelerin

zaten derpiş edilmiş olduğunu açıkladı, bunların ceste ceste ekonomiye zerkolunduğunu ve dolayısıyla her hangi bir buhran mevzuubahis olamayacağını ifade etti ve yükselen şikâyetleri küçümseyen bir eda ile konuştu. Şeker fiyatlarındaki zammı, artan maliyet değerinin karşılanması lüzumuna işaret ederek müdafa etti. İktisadî devlet teşekkülleri fiyatlarına yeni zamların düşünülmediğini kaydederek, son fiyat değişiklikleriyle bu teşekküllerin carî masraflarını da artık karşılandığını bildirdi.

Maliye Vekili, yeni prim sistemini savunarak, bunun ihracatı teşvik edeceği ümidini izhar etti, ithalât kotaları hakkında izahat verdi.

4 Ağustos kararlarının tatbikatı hakkında hülâsa ettiğimiz izahatı vermeden önce, Maliye Vekili, iktisadî meselelerde topyekûn olarak muhalefetin tutumu hakkında bazı mütalâalarda bulundu. Muhalefetin her yapılı inkâr ve tenkid etmek zihniyeti taşımakla suçlandırdı. Gerçeklerden bahseden muhalefetin iddialarını çürütmek için, tekrar maziye avdet etti ve D.P. idaresinin bu memleketi ne halde bulduğunu unutmamak gerektiğini uzun boylu anlattı.

Bu arada Maliye Vekili baraj inşaatının ve yatırımların müdafaasını yaptı. Baraj inşaatının uzun ve güç olduğunu, bu uğurda sarfedilen 3-4 senenin zaman kaybı olmadığını söyledi. İstihsalî ve dolayısıyla ihracatı arttırmanın, bol ve ucuz enerji istihsaline bağlı olduğunu işaret ederek, su kuvvetinden istifade edilerek hidro-elektrik santrallerinin inşaatına bu yüzden geçildiğini ifade etti. Ferro-krom sanayiini kurmak bakımından da hidro-elektrik santrallerine ihtiyaç olduğunu ilâve ederek, muhalefeti, tezatlar içinde bocalamak ve meselâ barajlar inşaatını tenkid etmekle itham etti. Bu arada, istihsalî ve ihracatı arttırmanın yatırıma bağlı olduğunu söyleyerek D.P. iktidarının yatırımlarla işe başladığını ilâve etti ve muhalefetin yatırımların aleyhinde olup olmadığını sordu.

Bütçe Komisyonunda iktisadî politika üzerinde cereyan eden müzakereyi ana hatlarıyla hülâsa etmeğe ve bu meyanda tenkidler karşısında, iktidarın kendini ne şekilde savunduğunu tebarüz ettirmeğe çalıştık.

Şimdi düşünelim: Cereyan etmiş olan iktisadî münakaşalar, memleketin ekonomisi bakımından ümit

verici oldu mu? Takibedilmiş olan iktisadî politikanın isabetli olup olmadığı veya, kusurlu ise, bu kusurların neden ibaret olduğunu sarahaten meydana çıkarılmış oldu mu? İktisadî adaletsizliği gidermek ve Türkiye'de çeşitli zümreler arasında iktisadî bakımdan gittikçe açılan uçuruma mâni olmak için ne yapılmalıdır? 1950 de durumumuz şöyle kötü imiş, şöyle geri imiş diye saatlerce lâf etmek, 1960 da veya 1965 de durumumuzun bugünden daha iyi olacağını bize temin eder mi? 1957 den sonra takip edeceğimiz istihsal ve yatırım politikası sayesinde, üzerimize yığılan borçları 1961'e kadar ödiyebilecek ve sözün hakikî mânasiyle "iktisadî istiklâlimize" kavuşacak mıyız? D.P. iktidarının eski ve yeni iktisadî politikasının nihayet meyva vereceği zaman hangisidir ve vatandaşlar daha kaç sene bugünkü ezici yük altında kalacaklardır?

Bütçe Komisyonu müzakerele-
rinde, Türkiye için hayatî ehemmi-
yette olan bu soruların cevaplarını
bulmak maalesef imkânsızdır. Kana-
atımızca bu hayatî meselelerimiz ba-
kımından karanlıkta kalmamızın baş-

lıca ve esas sebebi, komisyonda ileri sürülen görüş, müdafaa, tenkid ve tahlillerin istikbale değil, yapıcı ve yol gösterici istikametlere değil, hep mazinin münakaşasına ve mazinin tek taraflı tefsirine müteveccih olmasıdır.

İktisadî sahadaki kısırlığımızın ve istikbalimizin karanlık görünmesi-
nin başlıca müsebbibi iktidardır. İktidar, havsalaya sığmıyacak bir tahammülsüzlük göstererek, senelerden beri iktisadî politika hakkında yapılan başlıca tenkidlere iyi niyetle yapılanlar dahil, aldırmanmış, bunları istihfaf etmiş ve sonsuz bir öğünme havası içinde bizi bugünkü durumumuza sürüklemiştir. İktisadın bir ilham ve cezbe işi olmadığını, fikir teatisine, tahlile, bilgiye dayanan bir hesap işi olduğunu kabul etmeğe katiyyen yanaşmamıştır. Bu zihniyetle hareket edince müspet iş yapılamaz ve maalesef bu zihniyetin değiştiğine dair henüz bir emare yoktur.

4 Ağustos tedbirleriyle devalüasyonunu bir muvaffakiyet ve merhale olarak göstermeğe çalışmak bu zihniyetin yeni tezahürlerindedir.

Bununla beraber, yarının ümidi

olan muhalefetin de iktisadî sahadada daha yapıcı, daha yol gösterici olması lüzumu barizdir. Gayet tabiidir ki muhalefet yatırım aleyhinde değildir, fakat bunu göstermek için, yanlış yatırımların daha esaslı tahlilleri yapılmalı ve müstakbel yatırım politikası hakkında istikametler çizilmelidir. Gayet tabiidir ki muhalefet dış yardım aleyhinde değildir, ancak dış yardımların, denizde boğulmak üzere bulunan bir adam kurtarmak için atılan bir simit cinsinden olmaması için hangi şartların tekevvün etmesi lâzım geldiği ifade edilmelidir, gayet tabiidir ki muhalefet enflasyon aleyhindedir fakat, bu takdirde, yatırımların hangi kaynaklardan yapılacağını ve bu arada âdil ve verimli bir vergi sisteminin esaslarının ne olduğu açıklanmalıdır. Kanaatimizce, siyasî mahzurları öne sürerek, sarih olarak vaziyet almaktan çekinmek, uzun vadede, memleketin menfaatine olmyacaktır. Bugün memleketin muhalefetten beklediği şey, ne kadar acı olursa olsun, hakikatlerin ve bizi ışığa götürecektir olan yol ve çarelerin açıklanmasıdır.

Onbeş Günün Notları

Meclissiz Demokrasi

FORUM'un geçen sayısındaki başyazı şöyle bitiyordu; «Demokrat Partiyeye düşen birinci vazife.. iktidar - muhalefet mücadelesinin tekrar normal kanallara içine dönmesini sağlayacak tedbirler almaktır. Bu ise... parlâmentonun lüzumuna inanmakla olur. Başta başbakan olmak üzere, bütün bakanlar Meclis görüşmeleriyle tekrar ilgilenmeğe başlarlar ve parlâmento hayatını günlük meşguliyetleri içinde tâli bir faaliyet saymaktan vazgeçerlerse, siyasî ağırlık merkezinin ocaklardan, bucaklardan, meydan ve sokaklardan Büyük Millet Meclisine kayması çok kolaylaşacaktır.»

Meclis, geçen hafta, sanki bu sözleri tekrar söyletmek istercesine, oniki günlük bir tatile daha girdi. Daha doğrusu, Meclisteki Demokrat Parti çoğun-

luğuna mensup olanlar kendi kendilerine oniki günlük bir tâtıl verdiler.

Herkes, önce, milletvekillerini daha toplantı yılının henüz başında bu derece uzun bir aravermeye zorlayan sebebin ne olduğunu merak etti. Acaba, yazın dört beş aylık dinlenme devresi kâfi gelmemiş miydi? Acaba, milletvekilleri Kasım ayı başındanberi geceli gündüzlü çalışmaları, muazzam yarasama meseleleriyle uğraşmaları ve komisyon çalışmalarında fazla ilmi mesai sarfettikleri için bitâp mı düşmüşlerdi? Son toplantı yılının ne derece hafif şartlar içinde başladığını bilenler ve asıl hummalı bütçe çalışmalarına henüz girilmemiş olduğunu hatırlayanlar bu sorulara menfi cevap vermekte gecikmediler. Yoksa?..

İşte bu son ihtimal, Türkiye'de de-

mokrasî dâvası bakımından titiz davranan herkesin tüylerini diken diken edecek kadar fecidir. Demokrat Parti idarecilerinin son yıllardaki tutumları, Türk demokrasi sistemi içinde yasama uzvunun önemini gitgide inkâr eden bir yönde gelişmiştir. Başta Başbakan olduğu halde, Hükümet mensupları, âdeta Meclisi hiçe saymak, memleketi parlâmento dışında, parlâmentosuz veya parlâmento üzerinden idare etmek sevdasına kapılmışlardır. Meselâ Başbakanın İstanbul'daki imar yıkıntıları arasında geçirdiği saatlerin toplamı, Meclis'te bulunduğu saatleri kat kat aşmaktadır. Yürütme uzvunun sorumlu başı, artık Meclis kürsüsünden muhaliflerine cevap vermek lüzumunu bile durmamaktadır. Eskiden, iyi kötü, bir Başbakan - Muhalefet Lideri düellosuna şahit olanlar, artık bu düelloyu takip edebilmek için hergün gazete sayfalarını karıştırmak zorundadırlar. Düello, —eğer buna hâlâ bir düello denilebilirse— Meclis kürsüsünden vatan sathına kaymıştır. Memleket meseleleri, parlâmento sıralarının karşısında değil, meydanları dolduran onbinlerce,

yüzbinlerce kişilik kalabalıkların karşısında tartışılmağa başlamıştır. Daha doğrusu Başbakan, içlerinde 180 tane de muhalif bulunan milletvekillerinin huzurunda konuşmaktansa, ufak ufak işlerin başarılması sebebiyle meydanlara toplatılmış bayraklı, şakşaklı ve gürültülü yığınların önünde konuşmayı tercih etmektedir. Tabii, bunun sonunda, nutuklarının kalitesi düşmekte, dokunduğu konuların sahası daralmakta, tartışabildiği meselelerin önemi azalmakta ve herşey sokak politikasının ucuzluğuna bürünmektedir.

İktidar partisinin meclisle ilgili davranışında, âdeta o meşhur Maarif Nâzırının tavrını sezmemek mümkün değil. Meclis olmasa Türk demokrasisi gül gibi işliyecek ama...

Burada, bütün hükümet sistemlerine hâkim olan «kuvvetli yürütme uzvu» temayülünü inkâr edecek ve ille ya sama uzvu herşeyde ağır bassın, diyecek değiliz. Anayasanın kabul ettiği temel prensibe rağmen, yirminci yüzyılın gerçekleri, demokrasinin beşiği olan Batı Avrupa memleketleri de dahil olmak üzere, her yerde ve bilhassa Türkiye’de kuvvetli yürütme uzvunu siyasi hayatın bir zarureti hâline getirmiştir. Fakat, bu, asla, artık millet meclislerinin yok sayılması gerektiği anlamına gelmemelidir.

İngilterede kimse, hükümetin Avam Kamarasında düşürülebileceğini, bugünkü şartlar altında, aklına bile getirmez. Buna rağmen, muhalefet mütemadiyen soru sormaktan, tartışma açmaktan yılmaz, ik tidar da bu soruları cevaplandırmaktan, tam kadrosuyla tartışmalara katılmaktan çekinmez. Bir yanda seçim sistemleri, parti mekanizmaları ve değişen şartlar sayesinde mutlak hegemonyasını kurmuş olan kuvvetli yürütme uzvu işlerine devam etmektedir ama, bu kuvvetlilik hiçbir zaman hesap sormama veya hesap verme anlamına gelmemektedir. Parlâmento, centilmence oynanan demokrasi oyununda henüz bir aksesuar haline süşmemiştir ve esas sahne vasfını hâlâ muhafaza etmektedir. Millet Meclisini demokrasi mekanizmasında sadece bir süs durumuna getirmek yönünde ilerleyen De Gaulle’cü hareketin hangi kapıya açılacağını söylemek için de vakit pek erken. Türk demokrasisini çevirecek yön arayanlar, yeryüzünde De Gaulle’den, İskender Mirza’dan, Eyup Handan başka misaller de bulunabileceğini unutmaktadırlar.

Son yılların siyasi gelişmeleri içinde en tehlikeli noktayı, Meclis itibarının düşüşünde görüyoruz. Sık sık alınan uzun süreli tatil kararlarının bu tehlikeyi daha da artırdığına hiç şüphe yok. Bu kararların alınmasını isteyenler, kararları hazırlayanlar ve hele kütle hâlinde kararlar lehine oy verenler kendi kuyularını kazmakta olduklarının farkında mıdır acaba?

Radyo İçin Meclis Tahkikatı

Devlet Radyosunun tutumu, birkaç aydır, rejim meseleleri arasında ön safa geçmiş, ve rejim meseleleriyle en az ilgilenen tarafsız yurttaşlar için bile hiç değilse iktisadi sıkıntılar kadar derin bir huzursuzluk kaynağı olmuştur.

Devlet Radyosu artık vatandaşları açıkça iki safa ayırmaktadır: Demokrat Partinin kendi kendine verdiği yeni ve pek iddialı adla, “vatan cephesi”ne katılanlar ve katılmıyanlar!

İçerde ve dışarda Türk milletini çok yakından ilgilendiren hâdiselerin cereyan ettiği günlerde bile, devlet radyolarının birçok haber bültenleri, ya bütün bütün ya da yarından çok, “vatan cephesi”ne katılanların adlarını, yerlerini ve sayılarını sıralamağa ayrılmaktadır.

Bu durumun bir devlet radyosu ciddiyetiyle bağdaşması imkânsız olduğunu takdir etmek için asgarî insaf sahibi olmak yetse gerektir.

Üstelik bu haberlerin pek geniş ölçüde asılsız olduğu da artık bütün yurttta öğrenilmiştir. Çünkü herkes kendi çevresinde, devlet radyosunun “vatan cephesi”ne katılma haberlerinin birçok yanlışlar yakalamış, ve başka bölgeler hakkında verilen bu gibi haberler için de ona göre hüküm vermeğe başlamıştır.

Nüfusunun iki, üç, dört hattâ beş mislinin C.H.P. den istifa edip “vatan cephesi”ne katıldığını devlet radyosundan öğrenip hayretlere düşen pek çok köy olduğu bilinmektedir.

Hemen her gün birçok kimseler, ölü eşlerinin, babalarının, dedelerinin “vatan cephesi”ne katıldığını devlet

radyosundan işiterek, gülmekle ağlamak arasında kararsız kalmaktadırlar.

C.H.P. saflarında faal vazife sahibi olanlar, bu vazifelerinden ayrılmaya hiç de niyetli bulunmadıkları halde, zaman zaman, devlet radyosundan, eşleri dostlarıyla birlikte “vatan cephesi”ne geçtiklerini işiterek çevrelerinde müşkül duruma düşmektedirler.

Bu türlü yalan yayınlar karşısında, en basit, en tabii bir hak sayılması gereken yalanlama hakkı yurttaşdan esirgenmektedir.

Tekzip hakkının radyoda da işlemesi için geçen yıl T.B.M.M. başkanlığına verilmiş bir kanun önergesi hâlâ ilgili komisyonlara bile havale edilmemiştir.

Öte yandan, muhalefet partilerine ve liderlerine karşı en ağır hakaret, isnat ve iftiralar, devlet radyolarında fütursuzca yayınlanmaktadır. Bu türlü yayımlar gazetelerde iktidar partisi mensuplarına karşı yapılacak olsa, sütun sütun tekziplerle cevaplandırılacağı, en ağır hükümlerle cezalandırılacağı bilindiği halde, savcılıklar, bugüne kadar, “Neşir yoluyla ve Radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkında”ki 6732 sayılı kanunla değiştirilen 6734 sayılı kanunun açık hükümlerine rağmen, tek bir kovuşturma açmak ihtiyacını duymamışlardır.

Bu durumda, Cumhuriyet Halk Partisi Meclis Grubu, radyo yayımlarını, Anayasanın 46 ncı ve İçtüzüğün 169 ncu maddeleri gereğince Meclis tahkikatı konusu yapmayı ileri süren bir önerge hazırlayarak Meclis Başkanlığına sunmuştur.

Gensoru önergelerinden farklı olarak, Meclis tahkikatı önergelerinin, oya konulmadan önce Mecliste müzakeresi gerektiğine göre, Başkanlık Kurulu İçtüzük hükümlerini çiğneme-yip de önergeyi gündeme aldığı takdirde, Meclisin bu meseleyi, bir karara bağlamasa bile, hiç değilse müzakere etmesi beklenmektedir.

C.H.P. Meclis Grubunun önergesinde, Meclis tahkikatının, yalnız, “radyo vasıtasıyla namus, şeref ve haysiyetlere tecavüz edilmesi, hakarete bulunulması, itibar kırarak veya mesleğe ve şöhrete zarar verebilecek hususların isnad edilmesi” gibi hareketleri 4 yıl 6 aya kadar hapis ve ağır para cezası ile müeyyide altına

alan "Neşir yoluyla ve radyo ile işlenecek bazı cürümler hakkındaki kanun" yönünden değil, aynı zamanda, Türk Ceza Kanununun 240 nci maddesi yönünden de yürütülmesi istenmekte, buna sebep olarak da şöyle denilmektedir :

"Münhasıran âmmeye hizmetine tahsis edilmesi gereken millet mah radyo, bir siyasî teşekkülün başındaki küçük zümrenin maksat ve menfaatlerine hizmet eden alelâde bir propaganda vasıtası hâline getirilmiştir. Devlet Radyosunun partizan suiistimaline son verileceği yolunda mes'ul şahısların muhtelif zamanlarda yaptıkları resmi taahhütler de yerine getirilmemiştir. Devlet tarafından âmmeye hizmeti görmek üzere kurulan ve bütün masrafı devlet hazinesinden çıkan umuma ait bir vasıtanın şahsî, hususî ve zümrevî menfaatler uğrunda pervasızca istismar edilmesi T.C. Kanununun 240'inci maddesine göre de ayrıca cezalandırılması gereken bir vazife suiistimali teşkil eder."

Ayrıca, önergede "bir devlet vasıtasını tek taraflı propaganda ve suç âleti hâlinde bir zümrenin emrine meccanen tahsis etmek suretiyle Devlet Hazinesine malî zarar iras edildiği" belirtilerek bu zararın "radyo mes'ulleri tarafından tazmini" gerektiği de öne sürülmektedir.

Önergenin, üzerinde durduğu bir başka husus da, bu türlü partizan ve asılsız neşriyata devam etmekle "mühim bir devlet müessesesinin itibarı"nın da "tehlikeli surette sarsılmış" bulunmasıdır.

Bilhassa, ciddi dış tehlikelerle çevrili bulunduğumuz bir devrede, devlet radyosu sözüne vatandaş itimadının böylesine sarsılmış bulunması gerçekten çok tehlikeli bir durum yaratmaktadır.

Bunun bir örneği yaz ortasındaki Irak buhranı sırasında görülmüş, kendi devlet radyosuna güveni kalmayan vatandaş, sınır komşumuz memleketlerde olup bitenleri yabancı radyolardan takip etmek mecburiyetinde kalmıştır.

Tahkikat önergesi Meclise geldiği zaman, iktidar partisi Meclis Grubu içindeki insaf sahibi kimselerin de, radyonun bugünkü tutumunun millî menfaatler bakımından ne ka-

dar tehlikeli bir durum yarattığını gözönünde tutarak, meseleyi her türlü partici görüşün üstünde mütalâa etmeleri umulur.

İlaç Fiyatları bilmecesi

İlaç fiyatları yüksek midir, yoksa değil midir? 4 Ağustostan evvelki devreye nazaran fiyatlardaki yükselme nispeti makul mudur veya değil midir?

27 Aralık tarihli Ankara gazetelerini açtığımız takdirde aynı hükümetin çeşitli unsurlarının bu meseleyi farklı bir şekilde cevaplandırdıklarını göreceksiniz. Tezat ve tenakuzlara artık iyice alışmış olduğumuz için bu gibi hâdiseler hayreti mucip olmamaktadır.

Adana Milletvekili Suphi Baykam'ın ilaç fiyatlarının çok yüksek olduğu yolundaki bir demecini karşılayan Sağlık Bakanının Suphi Baykam'ın iddialarını reddeden bir demeci Yeni Gün gazetesinde intişar etmiştir. Sağlık Bakanına göre, ilaç fiyatlarında bazı artışlar vukubulmuş ise de, bunların çoğu yüzde 10 ile yüzde 20 arasında kalmış, istisnai olarak bazı ilaçların fiyatı %50 yükselmiştir. Üstelik fakir halka bedava ilaç dağıtılması için tertibat alındığına göre, durumun şikâyet edilecek bir tarafı yoktur.

Sağlık Bakanına göre belki ilaç fiyatları bakımından şikâyeti mucip olacak bir durum yoktur, fakat aynı tarihte intişar eden Zafer gazetesi, ilaç fiyatlarının çok yüksek olması meselesinin hükümetçe ele alındığını söylüyor ve bu fiyatlarda azalmalar temin edecek «çalışmaların ve tetkiklerin» başladığını müjdeliyor.

Bu suretle, aynı günde, aynı hükümetin organları birbirini tekzip etmiş oluyorlar. Hâdisenin komik tarafını bir tarafa bırakalım, ilaç fiyatlarının çok yüksek olduğu ve büyük vatandaş külesinin iştirâ gücünün fevkinde olduğu bir hakikattir. Mesele şudur : Çok yüksek olan fiyatlar nasıl indirilecektir? İlaçların, 9 liradan değil de 2,80 den ithal edilmesine müsaade etmek imkânsızdır. Bu yolda hareket etmek, 4 Ağustosta yapılan devalüasyona ve girilen stabilizasyon'a tamamen aykırı olur. Bu yoldaki hareketin diğer bir mahzuru cenup memleketlerine ilaç kaçakçılığını teşvik etmektir.

Şu halde fakir halka ilaçları daha ucuz satmak üzere bütçeye tahsisat koymaktan başka çare kalmıyor. Bütçe muvazenesini bozmamak için başka masraflardan tasarruf etmek icab ediyor. Akla ilk gelen şey, yatırım masraflarıdır. Herhalde ilaç fiyatlarını indirmek hususunda Zafer Gazetesi tarafından yapıldığı söylenen çalışmalar kolay olmayacaktır.

Varidat Tahminleri

1959 bütçesi varidat tahminine göre, 1959 malî yılında tahsil edileceği farzedilen Devlet varidatı yekûnu 5997 milyon liradır: Bu rakam 1958 deki varidat tahminine nazaran %34 nispetinde yüksektir. Esasen, 1958 deki varidat tahmininin, bu malî yıl zarfında tahakkuk etmemesi ihtimali vardır. Bu husus da nazarı itibare alınırca, 1959 da varidat hakkında yapılan tahmindeki artış nispeti, 1950 denberi her yıl yapılan varidat tahminlerinde yer almış ve çoğu sonradan tahakkuk etmemiş olan artış nispetlerinden de çok yüksek tutulduğu görülür. Şunu da kaydetmek gerekir ki, 1950 denberi, varidatta fiilî yıllık artış nispeti ancak iki sene (1952 ve 1957), %20 yi geçmiştir.

Mesele şudur : Acaba hükümetin varidatta beklediği muazzam artış tahakkuk edecek midir? Böylece önümüzdeki bütçe açığı kapatılabilecek midir?

Çeşitli vergiler için yapılan tahminleri teker teker tetkik etmeden önce devlet varidatını, umumî olarak, müteessir eden başlıca âmilleri kısaca gözden geçirelim.

Varidatın seyri, memlekette hakikî iktisadî faaliyetin seviyesi ile, saniyen vergiler câri kıymetler üzerinden tahsil edildiğine göre, fiyat seviyesindeki değişmelerle ve nihayet vergilerin mahiyet ve nev'ileriyle ilgili olduğu aşikârdır. 1958 varidat tahminleri ile 1959 varidat tahminleri bakımından hasıl olan başlıca farklar, bu iki sene arasında hükümetin 4 Ağustos tedbirleriyle enflasyonu durdurmayı taahhüt etmesi ve fiilî bir devalüasyonu tatbik etmiş olmasıdır.

Geçen yıllarda, varidat seyrinin yıldan yıla artmasını sağlıyan başlıca faktör şüphesiz, bizzat hükümetin takip

etmiş olduğu enflasyoncu siyaset dolayısıyla fiyat seviyesinde vukubulan devamlı yükselmeler olmuştu. Fiyatların yükselmesi, istihsal edilen mal ve hizmetlerin kıymetlerini arttırdığı gibi kârları da devamlı şekilde şişirdiğinden başlıca vergilerin matrahları mütemediyen artmıştır. Neticede bu vergilerin hasılatı da yükselmiştir.

Geçmiş yıllarda vergi hasılatındaki başlıca artış sebebinin, hakikî artış miktarlarındaki artıştan ziyade enflasyon ile şişirilen kıymetler olduğuna dair görüşümüzü teyid eden husus, sabit fiyatlarla millî gelirin seyridir. Sabit fiyatlarla millî gelir rakamları, ekonomide, dahilde yıldan yıla vukubulan hakikî istihsal değişmelerini en doğru şekilde aksettiren müşirlerden biridir. 1956 ile 1957 arasında sabit fiyatlarla millî gelir kıymeti %4,8 nispetinde artmıştır. Halbuki aynı yıllar zarfında vergi varidatı %27 nispetinde yükselmiş idi. 1955 ile 1956 arasında da sabit fiyatlarla millî gelir kıymeti %7 nispetinde yükselirken, vergi varidatı %14 nispetinde artmış idi. 1953 ile 1954 arasında da sabit fiyatlarla millî gelir takriben %10 nispetinde azalmış iken, devlet varidatı %19 nispetinde yükselmiş idi.

Şimdi karşılaştığımız durum şudur: Enflasyonun durdurulacağı söyleniyor. Şu halde önümüzdeki yıl zarfında bu yüzden matrahlarda artış olmayacaktır. Bundan maada, enflasyon ile şişirilen talebin durdurulması birçok istihsal branşlarında hakikî istihsal seviyesini düşürmesi kuvvetle muhtemeldir. Bunun tezahürlerine şimdiden şahit oluyoruz. Bu sonuncu husus vergi matrahlarını düşürme istikametinde tesir edecektir.

Buna mukabil, 4 Ağustosta yapılan devallüasyon tesiriyle, bazı mühim vergilerin (gümrük gibi) matrahları otomatik bir şekilde yükseltilmiş oluyor. Ayrıca devlet tarafından satılan inhisar maddeleri fiyatlarının yükseltilmiş olması keyfiyeti de devlet varidatını önümüzdeki yılda arttıracaktır.

İşte, varidat tahminlerini umumî olarak mütalâa edince, önümüzdeki yılda varidatın, aksi istikametlerde tesir icra eden iki cereyana tâbi olacağını gözönünde tutmakta fayda vardır.

Başlıca vergiler için, hükümetin yaptığı tahminlere gelelim. Aşağıdaki cetvel, bütçe gerekçesinden alınmış olup, 1958 de muhtemel tahsilâtı, 1959 için konulan tahmini ve iki rakam arasındaki artış nispetini gösterir :

	1958 malî yılında muhtemel hasılat	1959 için tahsisat	Artış nispeti
Gelir vergisi	1150	1500	+%26
Kurumlar vergisi	130	160	+%23
İthalde alınan istihsal vergisi	230	780	+%239
Dahilde alınan istihsal vergisi	420	580	+%38
Akaryakıtlardan alınan istihsal v.	133	150	+%20
Banka ve sigorta muameleleri v.	146	215	+%47
Nakliye vergisi	61	90	+%30
Gümrük vergisi	200	700	+%250
Şeker istihlak v.	236	300	+%27
Tekel maddelerinden alınan savunma vergisi	231	348	+%50
Damga resmi	171	215	+%25
Tapu harçları	89	80	
Tekel idaresi sâfi hasılatı	281	423	+%50

Bu cetveldен anlaşılacağı üzere, hükümet, ithalât üzerine vazedilen vergilerle, inhisar maddelerine ait vergiler hasılatından çok büyük artışlar beklemektedir. Gümrük vergisiyle, ithalde alınan istihsal vergisi hasılatında %250 nispetinde artışların olacağı tahmini, ancak hükümetin ithalât plânı gerçekleştiği takdirde, doğru çıkabilir. Oysa ki, hükümetin 630 milyon dolarlık ithalât plânının önümüzdeki yıl zarfında tahakkuk etmesi şimdiden şüphelidir. Bu miktarda ithalât yapılmaz ise, vergi varidatındaki beklenen artış meydana gelmeyecektir.

Inhisarların sâfi hasılatıyla inhisar maddelerinden alınan Savunma Vergisinde %50 nispetinde artışlar beklenmektedir. Mezkûr maddelere yapılan son fiyat zamları, ortalama olarak %50 nin biraz üzerindedir. Böylece hükümetin, fiyat zamlarından sonra inhisar maddelerinden satılan miktarların değişmeyeceği veya pek cüz'î bir şekilde geriliyeceği faraziyesine istinat ettiği görülüyor. Bu faraziyenin bir şüpheli tarafı olduğu muhakkaktır.

Asıl büyük şüpheler vasıtasız vergilerle dahilî istihsal ve iktisadî faaliyeti ilgilendiren vergiler bakımından mevzu bahis oluyor.

Fiyatların enflasyon hızıyla ilerlediği, piyasalarda durgunluk bulunduğu ve birçok iktisadî faaliyet sahalarında istihsalın duraklaması mevzu-

bahs olduğu bir devrede gelir vergisi hasılatında %26 nispetinde bir artış vukubulabilir mi? Aynı mülâhazalar, dahilde alınan istihsal vergisi için de vârittir. Burada da %38 nispetinde bir artış gösterilmiştir.

Bütçede tahmin edildiği veçhile, şeker istihlak vergisinin %27 nispetinde artması da şüphelidir. Bu vergi spesifik mahiyettedir, diğer bir deyişle, kilo başına şukadar kurustur. Vergi hasılatlarının artması, satış miktarının yükselmesine bağlıdır. Fiyat ehemmiyetli nispette arttırdıktan sonra, satılan miktarda, yukarıdaki nispette bir artış beklemek mümkün müdür? 1956 senesi hariç, geçen yıllar zarfında bu mevzudaki yıllık değişme nispetlerinin %8 civarında olduğunu kaydetmek gerekir.

Forum'un gelecek sayısında bütçe üzerindeki tetkiklerimize devam edeceğiz ve masraf ile varidat tahminleriyle fiilî durumun gelişmesi muvacehesinde bütçenin manzarası ve müstakbel iktisadî tesirleri üzerinde duracağız.

Bütçe Masraflarının Bünyesindeki Değişiklikler

Bu notta, hükümet tarafından Meclise verilen yeni bütçede derpiş edilen masrafların bünyesini kısaca tetkik etmek istiyoruz.

Evvelâ câri masraflar ile yatırım masrafları bakımından durumu ele alalım. 1959 malî yılında Umumî Muvazeneeye dahil dairelerin yapacakları masraf yekûnu 5997,8 milyon liradır. 1958 malî yılında ise bütçe masrafları 4475,5 milyon lirayı buluyordu. Binaenaleyh mecmu masrafta 1522,2 milyon liralık veya %34 nispetinde bir artış vardır.

1959 daki masraf yekûnundan câri masraflara (câri masraftan maksat tesirleri sene içinde bitip tükenen masraflardır) ayrılan kıymet 4081 milyon liradır. Geçen yıla nazaran bu nevi masraflardaki artış nispeti %36,9 dur. Bu artışın başlıca sebebi Mart 1959 dan itibaren memur ve emekli maaşlarına yapılacak zamlardır. Zamların mecmu kıymeti 670 milyon liradır. Şu halde, maaşlar hariç, diğer câri masraflar için yeni bütçede derpiş edilen artış 431

milyon liradan ibarettir. 670 milyon liranın 7 aylık maaş, ücret ve emekli maaşının mukabili olduğuna dayanarak, maaş, ücret ve emekli maaşlarının 1958 ve 1959 bütçelerinde mecmu miktarını takriben hesaplamak mümkün olmaktadır. Bu hesaba nazaran, dar mânâsı ile personel giderlerinin 1958 malî yılındaki tutarı 1628 milyon lira iken 1959 malî yılındaki tutarı 2998 milyon lira olacaktır. Personel giderlerini câri masraf yekûnundan çıkarırsak, devletin ekonominin diğer sektörlerinden ve dış âlemden satın aldığı mal ve hizmetlerin kıymeti bulunur. Daha doğrusu bu husustaki tam rakamı elde etmek için maaş ve ücretlerden gayri diğer personel haklarının tutarını da nazarı itibara almak lâzımgelir. Bu hususu şimdilik bir kenara bırakırsak, yukarıda işaret edilen hesap neticesinde, 1958 malî yılında devletin, câri masrafları için satın aldığı mal ve hizmetlerin tutarı 1958 de 1352 milyon lira olduğu, 1959 da ise aynı masrafların 1783 milyon liraya yükseleceği anlaşılır. Bu artışın nisbî ifadesi %31,8 dir.

Yukarıdaki kıymetler câri hesaplara göre hesaplanmıştır. Diğer bir deyişle, devlet, piyasadan satın aldığı mal ve hizmetler için piyasa fiyatlarını ödemek mecburiyetindedir. Devletin, câri masraflarına mukabil, elde edeceği mal ve hizmetlerin miktarında hakikî değişmeyi bulmak üzere, 1958 ile 1959 arasında fiyatlarda vukubulan vasatî değişmeyi hesaba katmak gerekir. Bu hususta fikir edinmek üzere, Konjonktür Dairesinin toptan eşya fiyatları endeksine göz atalım. 1958 bütçesinin tatbik edilmeğe başlandığı Mart 1958 ayında endeks 846 iken 1959 yılının 9 ncu ayında 1025 e yükselmiş, diğer bir deyişle, altı ay içinde %21 nispetinde artmıştır. Endeksin hakikatini daima dununda kaldığı ve Mart 1959 a kadar fiyatların yükselmeğe devam edeceği nazarı itibare alınırsa, bütçede câri masraflar içinde yapılan tahsisat artışının fiyat artışı tarafından tamamen bertaraf edileceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Şu halde 1959 senesinde Devletin eline geçireceği mal ve hizmet miktarının reel olarak değişmeyeceği tahmin edilebilir.

Yatırım masraflarına gelelim. Evvelâ bütçede kullanılan yatırım mefhumunun iktisadî teamüle uymadığını ve câri masraflara girmesi lâzımgelen bir çok hususları ihtiva ettiğini kaydedelim. Bu ihtirazi kaydı yapıldıktan sonra,

iki bütçe arasında yatırım masraflarındaki mecmu artışın 421 milyon lira olduğunu ifade edelim (Nisbî olarak %28).

Artışın mühim bir kısmı (370,6 milyon lira) «iktisadî kalkınma» tabir edilen mevzulara tahsis edilmiştir. Böylece ziraat mevzuunda 115 milyon, münacalâtta 229 milyon lira, nafıada 25 milyon liralık artışlar yapılmıştır. Ziraat namı altında kaydedilen yatırım artışının hemen hemen tamamı Devlet Su İşleri Umum Müdürlüğü vasıtasıyla, münakalât namı altında kaydedilen meblâğın 126 milyon lirası Karayolları vasıtasıyla yapılacaktır. Bundan maada, marif mevzuundaki yatırımlarda 14 milyon liralık bir artış, sıhate ait yatırımlarda 6,5 milyon liralık bir artış ve umumî idare mevzuunda 29 milyon liralık bir artış derpiş edilmiştir.

Anlaşıldığına göre yatırımlardaki başlıca artışlar yollar, limanlar ve barajlar mevzularına tahsis edilmektedir. Ancak 1958 ile 1959 arasında yatırım malları fiyatlarında ehemmiyetli artışların vuku bulduğunu unutmamak gerekir. Meselâ yapı malzemesi fiyatlarında, 1958 başı ile 9 ncu ayı arasında %50 civarında bir artış olmuştur. Makine ve teçizat gibi yatırım mallarında ise, fiyat artışının nispeti %50 nin çok üstündedir. Bu vaziyete göre 1959 yılında yatırımların hakikî hacminde bir artış değil, bilâkis bir azalmanın vukubulacağı anlaşılır.

«Ya Taksim Ya Ölüm» Ya da...

Birleşmiş Milletlerdeki son Kıbrıs müzakerelerinin Türkiye için büyük bir zaferle sonuçlandığı, bu müzakerelerden Türkiye'nin galip çıktığı iktidar sözcülerince ilân edilmişti.

Fakat şimdi, Türk Dışişleri Bakanının, enosis için bir merhaleden başka bir şey olamayacağını Birleşmiş Milletlerde, daha bundan birkaç ay önce, inandırıcı delillerle isbat ettiği, o yüzden de Türkiye tarafından kabulüne imkân olamayacağını kesin bir dille söylediği «bağımsızlık» fikrinin, Kıbrıs konusundaki yeni görüşmelere esas olarak alındığı haberleri geliyor.

Şu satırların yazıldığı ana kadar,

bu haberler, Türk resmî kaynaklarından yalanlanmamıştır.

Dışişleri Bakanlığının 25 Aralık tarihli gazetelerde çıkan açıklaması, bir yalanlamadan çok, şüpheleri, kaygıları körükleyici, karanlık, muğlâk bir demektir.

Oysa, Yunan Dışişleri Bakanı çok açık konuştuğuna, Kıbrıs için, taksimi de enosisi de «bir bakıma» bertaraf eden «bir çeşit bağımsızlık» üzerinde durulduğunu güvenle söylediğine, ve Türkiye'nin resmî davranışında hissedilir bir yumuşama olduğunu, kendince bu yumuşamanın sebeplerini de sıralıyarak, ileri sürdüğüne göre, Türk Dışişleri Bakanından daha anlaşılır bir açıklama beklemek Türk kamu oyunun hakkı sayılmalıdır.

«Ya taksim ya ölüm» haykırışlarının yankısı henüz kulaklardadır. Daha 5-6 ay önce bu haykırış birçok il merkezlerimizin miting alanlarını inletmekteydi.

O zaman bu mitinglerin tertipli olduğuna, Hükümet teşvikiyle yapıldığına dair yabancı iddialarını resmî çevreler şiddetle reddediyor, bu mitinglerdeki heyecanın halktan geldiğini ısrarla belirtiyorlardı.

Mitinglerdeki heyecanın halktan geldiğinde, içten geldiğinde gerçi hiç bir Türkün şüphesi yoktu. Ama, Hükümet istemese bu mitinglerin -kanunî olarak- yapılamayacağı da muhakkaktı.

Nitekim, son haberler üzerine de gençlik kurulları yer yer yeniden Kıbrıs için mitingler yapmak üzere teşebbüse geçtikleri hâlde bu mitingler yapılamamaktadır. Birkaç aydır resmî demeçlerde «taksim» sözü geçmez olduğuna göre, Hükümetin bundan böyle alanlarda, sokaklarda «ya taksim ya ölüm» haykırışlarına müsaade edeceği de pek şüphelidir.

5-6 ay önce miting teşebbüslerine bizzat önyak olan idarî makamların, şimdi, miting için yapılan yeni müracaatları duymazlıktan geliş, Hükümetin Kıbrıs siyasetinde esaslı bir değişiklik yer aldığı sanısını kuvvetlendirirse buna hiç şaşılmamalıdır.

Gerçi taksim «tez»inden uzaklaşma yeni sayılmaz. Daha yaz ortalarında, McMillan Plânının değiştirilmiş şeklini kabul etmekle, Hükümet, taksim «tez»inden, resmen değilse de fiilen feragat etmiş oluyordu.

Fakat şimdiye kadar Türk Hükümeti "tez" diye ileri sürdüğü "taksim"le ne kastettiğini açıklamadığı için, McMillan Plânının taksimle "gayrı kabili telif olmadığı"na da iddia edebilmiştir.

Böyle bir iddia, McMillan Plânının 19 Haziran 1958'de açıklanan ilk şekli için gerçekten ileri sürülebilirdi. Çünkü o şekli ile Plân, 7 yıllık İngiliz - Türk - Yunan ortaklığı süresince, bilhassa, çifte tabiiyet, Türkler ve Rumlar için ayrı ayrı iki meclis, ve Ada Valisi başkanlığındaki konseyde Türk ve Yunan temsilcilerine üyelik sağlamakla, EOKA tedhişçiliği devam ettiği, ortak idare tarzı yürümediği veya 7 yıllık devre sonunda bu idare tarzı taraflardan herhangi biri tarafından tatmin edici bulunmadığı takdirde, adanın bölünmesini hemen hemen kaçınılmaz hâle getiriyordu. Hattâ, "taksim" in kabili tatbik hâle gelmesi için, Plânın ilk şeklinde öne sürülen bu 7 yıllık devreden daha elverişli bir hazırlık devresi belki de tasavvur edilemezdi.

Fakat İngiliz Hükümetinin 15 Ağustosta açıkladığı değişikliklerle, taksim kapısını açan bütün bu hususlar ortadan kaldırılmış oluyordu.

Bu durumda, Plânın ilk şekli için "taksimle gayrı kabili telif değildir" demek pekâlâ mümkün olmakla beraber, ikinci şekli için aynı şey söylenemezdi.

Oysa, Kıbrıs meselesini siyasî istismar konusu yapmamağa daima dikkat eden Cumhuriyet Halk Partisinin, herhangi bir memlekette bir iktidar için bulunmaz nimet sayılacak teşvike rağmen, Hükümet, McMillan Plânının ilk şeklini önce sert bir şekilde reddetmiştir. Hernekadar Dışişleri Bakanı başlangıçtan itibaren, Plânın taksimle "pekâlâ bağdaşabilir" olduğunu (20 Haziran 1958 tarihli gazetelerde çıkan demeç), taksimle "gayrı kabili telif olmadığı"na belirtmişse de, Başbakan Menderes'in, İngiliz Başbakanı McMillan'a verdiği ve kamu oyuna 27 Haziran günü açıklanan cevapta bu "bağdaşma", bu "telif" imkânlarına hiç temas edilmemiş, tersine, "Plânın şayanı kabul görülmemesinin bir sebebinin... taksim fikrini ihtiva etmemesi" olduğu ileri sürülmüştür. Aynı zamanda resmî radyo yorumları ve iktidar sözcüsü gazetelerin yayımları da Başbakanın, kendi kabinesindeki Dışişleri Bakanı tarafından kullanılan ifadelerle açık-

ça çelişen bu menfi görüşünü yansıtmış, ve gerek bu yayınlarda gerek Hükümet teşvikiyle yapıldığı bilinen ve Plân açıklandıktan sonra da devam eden mitinglerde, bu görüşe uygun olarak, İngiltere'ye karşı, aramızdaki ittifak bağlarını gölgeliyebilecek bir kin ve düşmanlık kampanyası bütün "vatan sathı"na yayılmak istenmiştir.

Buna karşılık, McMillan Plânı, 15 Ağustosta uğradığı değişikliklerle taksim kapısını kapadıktan ve enosisse yol açar hâle geldikten sonra, Türk Hükümetince birden bire benimsenivermiş, ve Plânın bu şekliyle tatbikine Türkiye ön ayak olmuştur.

Dışişleri Bakanı, 21 Ağustos günü yapılan olağanüstü Meclis oturumunda, C.H.P. nin iddialarına cevap vererek, McMillan Plânındaki değişikliklerin hiç de "mühim" olmadığını, Türkiye aleyhinde Yunanistan'a verilmiş tavizler sayılamayacağını iddia etmekle beraber, daha sonra, 25 Kasım günü, Birleşmiş Milletlerde, "Plânın ilk teklifi anındaki şekliyle tatbiki anındaki şekli arasında epeyce değişiklikler" bulunduğunu, ve bu değişikliklerin "İngiliz Başvekili MacMillan'ın Atina'yı ziyaretini müteakip Yunanistan'ın talebi üzerine ve sırf Yunanlıları tatmin için yapılmış" olduğunu itiraf etmekte fayda görmüş, ona rağmen Plânın Türk Hükümetince desteklendiğini ve tatbikine iştirak edildiğini belirtmiştir.

Böylece ortaya izahı son derecede güç bir durum çıkmış oluyordu: Türk Hükümeti, taksim kapısını açan bir plânı sert bir şekilde reddettiği hâlde, bu plânı, ancak, taksim kapısını kapayan, enosisse yol açan, ve "Yunanistan'ın talebi üzerine ve sırf Yunanlıları tatmin için" yapılmış önemli değişikliklere uğradıktan sonra kabule değer buluyordu.

Şimdi, daha bu garip durumun Türk halkoyuna, veya, hiç değilse bir gizli oturumda Büyük Millet Meclisine izahı yapılmadan, Hükümetin yeni bir tavizde bulunmayı kabul ettiğine dair haberler çıkması, ve bu haberlerin hâlâ tekzip edilmemesi, Türk kamu oyunu ve Kıbrıslı Türkleri ciddi olarak kaygılandırmağa başlamıştır.

Dışişleri Bakanlığının açıklamasındaki müphemlik, ve gençliğin miting müracaatlarına karşı takınlan

menfi tavır, bu kaygıları derinleştirmektedir.

Ağustos başlarında da, henüz McMillan Plânındaki değişiklikler açıklanmadan, Türkiye'nin taksimden vazgeçtiğine dair haberler yayıldığı vakit, bu haberler kesin bir dille derhal tekzip edildiği gibi, Devlet Radyosunun 11 Ağustos tarihli bir yayınında, "Türk Hükümeti... bu türlü gürültülerden ve şamatalardan bir fayda temin etmek isteyenlere gerekli cevabı derhal vermesini bilmektedir ve bilecektir" denilerek, gelecek için de bir vaitte bulunulmuştu.

Fakat, son yayılan haberler üzerine, bu vait, şu satırların yazıldığı ana kadar tutulmamış, "Türk Hükümeti, bu türlü gürültülerden ve şamatalardan bir fayda temin etmek isteyenlere gerekli cevabı derhal vermesini", bu defa maalesef bilememiştir.

Kıbrıs için lehimizdeki bir plânın önce reddedilip, ancak aleyhimizde büyük değişikliklere uğradıktan sonra kabul edilmesini mantıkla izah etmek güç, hattâ imkânsız olmakla beraber, hâdiselerle, hâdiselerin zorlamasıyla izah etmek o kadar güç değildir.

Plânın Türk Hükümetince reddedilen ilk şekliyle kabul edilen ikinci şekli arasında geçen zaman zarfında iki önemli hâdiseler cereyan etmiştir. Bunlardan birincisi, İngiltere de dahil olmak üzere, Batılı müttefiklerce Türkiye'ye yeni yardımlar yapılması, ikincisi de Irak ihtilâlidir.

Vatandaş dikkatini iç meselelerden uzaklaştıracağı ve öylelikle iktidara biraz nefes alma hattâ belki muhalefeti "millî tesanüt" mazeretiyle susturma imkânı vereceği umulan mitingleri devam ettirebilme arzusunun, lehimizde sayılabilecek bir plânın şiddetle reddinde, geniş ölçüde âmil olmuş bulunması ne kadar kuvvetle muhtemelse, bu Plânın aleyhimizde büyük değişikliklere uğradıktan sonra kabul edilmesinde yeni dış yardımların âmil olmuş bulunması ihtimali de birçoklarına o kadar kuvvetli görünmektedir.

Herne pahasına olursa olsun iktidarda kalmak isteyen fakat yeni dış yardımlar elde etmeksizin birkaç ay bile iktidarda kalamayacağını anlamış görünen bir ekibin, buyardımlar uğrunda, yalnız bazı ağır iktisadî şartlar ve malî kontroller kabul et-

(Devamı 14 nci Sayfada)

İncelemeler

ilk Ders

Doç. Dr. Sahir Erman
Ord. Prof. Sulhi Dönmezer

İncelemeler başlığı altında ve "son ders" serlevhası ile neşretmiş olduğunuz Yaşar Karayalçın imzalı yazıyı okuduk.

Altı sütun işgal eden ve ilmi bir inceleme imiş intibağını vermek üzere bir hayli gayret gösterildiği aşıkâr bulunan bu yazıda, şahıslarla uğraşır mahiyet arzeden ve çeşitli noktalarında hatalı hukukî tahlilleri ihtiva eden kısımlara temas edecek değiliz; onların hesabını, yazının heyeti umumiyesi ile birlikte, mahkeme huzurunda göreceğiz. Ancak yazının ilmi ve fikri hüviyeti olan bir dergide çıkmış bulunması muharririn ne mertebe hatalar ve tenakuzlara mağruk bulunduğunu tesbit ile umumî efkâra arzetmeği bize zarurî saydırmıştır.

Basın Hürriyetine inanmış ve onun için ilmi ve tatbiki sahalarda 20 yıldır çalışmış insanlar olarak, basılmış her şey hakkında Basının tenkitlerde bulunmak hakkını kabul, teslim ve müdafa ederiz; basılı eserin bizzat kendi kendisini müdafaa eylemesini lüzumlu ve zarurî sayarız; hatta bu gibi yazılara cevap verilmesini dahi uygun görmeyiz. Fakat indî, esassız, mesnetsiz ve delilsiz mütalâalara müsteniden şahıslara suç isnadına teşebbüs edilir ve bu, sârahaten ifade olunursa bu gibi yazılar hem cevabı davet eder, hem de kazâ merciler huzurunda hesap sormak zarureti hasıl olur..

Şimdi muharririnizin beyanlarına gelelim.

1) Biz çıkardığımız kitaba "Not" demişiz; halbuki bu bir not değilmiş "Eser" imiş ve önsözünde bunu müteaddit defalar belirtmişiz, kitabın her tarafından da eser olduğu anlaşılıyormuş.

Kelimelerin mânasını iyi bilmek, iyi tayin etmek lâzımdır. Basılı olan, her şey, fikir ve san'at eserleri kanunu çerçevesinde "eser" dir. Fakat ilimde "eser" in ayrı ve mahsus mânası vardır.

Kitabın önsözünde açık olarak yazıldığı veçhile, 1957 - 1958 ders yılında Ceza Hukuku dersini takip eden talebenin kitap ihtiyacını karşılamak üzere kaleme alınmış ve yıllardan beri okutulan dersin iki öğretim üyesince kullanılan notlar tevhit ve tanzim edilerek çıkarılmış olan bir matbu, tedrisatta yapılan metod değişikliğinin bir nev'i tecrübesi olarak takdim edilen bir kitap, her hafta üçer forma çıkarılarak talebeye dağıtılmak suretiyle forma

forma bastırılan bir matbu mahiyeti itibariyle not'tur, Muharrir, kitabı baştan başa okumak zahmetine katlansa idi, doğrudan doğruya talebeye hitap eden satırları dahi tesbit edebilecekti. Ezcümle dördüncü sahifenin 12 nci satırından itibaren şöyle diyoruz:

"Tedrisatımızda umumî kısım baştan başa mütalâa olunacak, hususî "kısım ise pek kabarık ve esasen hepsinin tetkikine ihtiyaç göstermeyen «bir branş olduğu cihetle bu kısım içinden en çok işlenen "suçlar seçilerek tetkik olunacaktır."

Yani derste olduğu gibi talebe ile konuşuyoruz. Ceza Hukukunda eserin ne olduğu ne gibi vasıfları taşıması lâzım geldiği konusunda bilgi edinmek istiyorsa, muharririnize, Dönmezer'in müteaddit tabırları yapılmış olan diğer altı kitabına ve Erman'ın yine müteaddit baskılarını idrak etmiş olan üç kitabına müracaat etmesini ve inşallah üç aya kadar birinci cildi çıkacak olan Ceza Hukukunun umumî kısmına mütedair müşterek eserlerine intizar eylemesini tavsiye ederiz. Çıkarılan şey bir Ceza Hukuku alfabetidir: Alfabe üzerinde mülkiyet iddiası her halde dünyada ilk defa ileri sürülmüş olsa gerektir.

2) Esas itibariyle talebe ihtiyaçlarını karşılayan ders kitaplarında referans verilmesi hususunda zaruret ve ihtiyaç yoktur ve gerek yerli gerek yabancı literatürde bunun pek çok emsali de vardır. Uzağa gitmeğe ihtiyaç yok; bizzat Sayın Ord. Prof. Tahir Taner'in üçüncü tab'ını idrak etmiş bulunan «Ceza Muhakemeleri Usulü» kitabında bir tek referans yoktur. Sayın Prof. Kubahın ve Prof. Del Vecchio'nun kitaplarının ön sözünde belirttikleri veçhile ders kitabında referans sadece vuzuhu kaybettirir ve talebenin işini güçleştirir.

Bir ders kitabında ifade edilmiş olan fikir ve malûmatın müelliflerin icadı olmadığını ve asırlardan beri gelen bir bilginin tekrar edilmesinden ibaret bulunduğunu herkes bildiği içindir ki, her fikre ve cümleye bir şahadetname eklenmesine ihtiyaç duyulmaz. Ancak muharririniz gibi düşünen şahısların şerrinden korunmak için referans vermek lâzım olduğunu bu vesile ile öğrenmiş olduk.

3) Muharririniz çıkaracağımız broşürün mâna, mahiyet ve maksadını anlamamış; bu broşürü lüzumlu olduğu için değil ve fakat kitapta ifade edilen fikir düşünce ve malûmatın kimler tarafından ve nereler-

de ileri sürülmüş bulunduğunu gösteren bir arşiv olarak çıkarıyoruz ve Ceza Hukuku Umumî kısmı sahasında yazılan her şeyin, başkaları tarafından asırlardan beri söylenmiş bulunduğunu ispat maksadiyle neşre ediyoruz.

Nihayet bir aya kadar baskısı hitama erecek olan broşür intişar edildiğinde kitabımızda geçen hemen her cümle için üç, beş müellife atıf yapıldığını, sayın muharririniz görecek ve şu kitabın "üçte ikisini geçen miktarında kullanılan malzemenin" kimlere ait olduğunu anlayacaktır.

4) Her iki kitap arasında metot, ter-tip ve tasnif bakımından gerek bütünü ile ve gerek her bahis içinde mevcut fark ve aykırılıkların muhtevası yüzlerin çok üzerinde ve bunların tafsilâtına girmek istersek derginizde yıl süreceğ bir tefrikaya girişmek icap eder: sütunlarınızı tahsis ederseniz bunu da yaparız. Sadece suçun umumî unsurlarını üç yerine dörde ayıran iki eser arasındaki bu fark başlı başına bir kitaba hususiyet tevcihi için kâfi gelir.

Hemen her müessesenin mahiyeti bakımından iki kitap arasında telâkki farkı vardır. Tabii olarak bu farkları kavramak için Ceza Hukukunu bilmek lâzımdır. İki kitap arasında, o da muayyen ve mahdut bahislerde fikir teselsülü ve mantıkî teselsül bakımından benzerlik varsa, bu, zarurî olduğu için böyledir ve haftada dört saat okutulan bir dersin metnini ihtiva eden iki kitap bakımından, müfredat programının aynı olması itibariyle, mevzubahis benzerlik kat'i ve mantıkî bir icap olur. Ceza Hukukunun pek çok müesseselerinin izahında aynı mantıkî teselsülü ise bizzat kanunun metni ibram eder. Fikri Hukukun, müellifleri mantıkî teselsilden muarra yazı yazmağa zorladığı iddiası ise, her halde sadece muharririnizin inandığı bir hukukî zaruret olsa gerektir.

Benzer noktalarda her hangi iki fransızca Ceza Hukuku eserini açınız: aynı benzerliği ve fikri teselsülü külliyyen müşahede edeceksiniz; bir ıztırah hali, bir meşru müdafaa, bir müsadere cezası bahislerini karşılaştırmız: meselâ Vidal et Magnol ile Garraud'nun kitapları arasında fark bulunmadığını göreceksiniz.

Muharririniz kitabımızın üçte birini bize mal etmek lütfunda bulunmuş; demek oluyor ki muhteva bakımından iki kitap arasında % 33 bir fark var. İşte şimdi biz iddia ediyoruz: iki fransızca Ceza Hukuku kitabı ve meselâ Donnedieu de Vabres ile Bouzat'nun eserleri arasındaki fark % 15 ten fazla ise, kendisinin bütün iddialarını kabule hazırız.

Umumî kısma ait her Ceza Hukuku kitabının muhtevası aynıdır ve aynı şeyleri tekrar eder, çünkü taayyün etmiş bir müfredat ve teessüs eylemiş bir tasnif şekli vardır; kitaplar arasında bu bakımdan mevcut fark sadece tafsilât ve telâkki farkıdır; talebeye hitap eden bir kitapta ise verilecek tafsilâtın ve öğretilecek telâkkilerin bir hududu vardır. Klâsikleşmiş esaslardan ayrılmak sadece hata olur.

5) Muharririniz iki kitap arasındaki farkı cüz'i bulmuş. Biz kendisine bazı rakamlar verelim: kitabımız tam 116 adet

yeni terim ve mefhum getirmiştir. Sayın Taner'in kitabında hiç mevzubahis edilmiş mefhum, fikir ve mütalâa olarak tam 366 yeni bahis kitapta yer almıştır. Temyiz Kararlarının sayısı üç misli fazladır. Kitabımızda 172 yerde kanaat izhar edilmiştir: Bunun 65 i Sayın Taner'in kitabında hiç mevzubahis edilmemiş meselelere taallük etmektedir; geri kalan 80 yerde Sayın Taner'in izhar eylediği kanaatin aksine veya ayrı kanaat ifade olunmuştur. Ancak 27 noktada müşterek kanaat izhar edilmiştir ve bunun 22 si müşterek diğer eski bir kaynağtan gelmektedir. Demek oluyor ki, ancak 5 noktada münhasıran Sayın Taner'e ait olan bir kanaat benimsenmiştir. 750 sahifede nihayet 30 satır tutacak olan bu kanaatleri de muharririnize bize bağışlasın.

Bütün bu noktalara ait teferruat ve tafsilâtı muharririnize merak ediyorsa teşekküründe kendisine teker teker göstermiye amadeyiz.

6) İfade ve anlatış tarzı benziyor; tabii benzer. Bir kere anlatılan şey aynı olursa, anlatma şekli de müşabih olur. Dozu muayyen, talebeye hitap eden, pedagojik zaruretlere altında kaleme alınan ve müesseselerinin çoğu Kanun tarafından tarif ve şartları tayin edilen bir konunun iza hında müşabehet olmaz mı? Hele yanına yirmişer yaşında delikanlılar olarak girip geliştığımız bir hocanın çeşitli yönlerden tesiri altında kalınmaz mı?

Yabancı Ceza Hukuku eserleri bakımından ifade benzerliğine mütedair olmak üzere elimizde tesbit edilmiş yüzlerce misal vardır; isterseniz Sayın Taner'in kitabıyla bundan tam elli yıl önce neşredilmiş bir eser, Yorgaki Efendinin Usulü Cezaiyesi arasında ifade benzerliğine dair bir misal verelim.

Yorgaki: Usulü Cezaiye, ameli ve nazari, Dersaadet 1324 sah. 193

"Müruruzaman kaidesi'nin berveçhi maruz müpteni olduğu nisyanı cürüm mülâhazasının fûruatı olmak üzere netalci atıye istinabat olunur."

Sayın Taner'in kitabından (sah. 682): "Müruruzamanın içtimai fayda esası"na ve unutmaya düşüncesine dayanmasından bir çok neticeler doğar."

Yorgaki efendinin kitabından :

"Evvelâ irtikâp olunmuş olan cürmün "hasıl ettiği dereceyi tesir cürmü mezkûrun şiddet ve dehşetiyle mütenasip ve binaenaleyh cerami şedidenin ezhamı âmmeyle ilka ettiği asarı dehşetin zail olup "mensch hükmünde kalması cerami hafife"ye nispetle daha uzun müddetlerin müruruna mütevakkıf olmasına mebni cinayet "ef'alinin müruruzaman müddeti cünhalara ve cünhalarındaki dahi kabahatlere nisbeten daha uzun olmak lâzım gelmiştir."

Sayın Taner'in kitabından :

"1 — Her suçun âmme vicdanında "bıraktığı tesir bir değildir. Ağır "suçların "tesiri daha derin, daha fazladır, bunlar "daha güç unutulur; buna mukabil hafif "suçlar daha çabuk hatıralardan silinir. "Bu irtibarla cezada yalnız bir tek müruruzaman müddeti değil, suçların ağırlığına göre tesbit edilmiş müteaddit müruruzaman müddeti vardır."

Yorgaki Efendinin kitabından :

"Mülâhazayı mezkûre netayicinden biri de dâva müruruzamanı ile mücazat "müruruzamanı beyninde tefavuk bulunmasıdır. Zira bir cürmün vukuu akabinde hukuku umumiyeye dâvası ikame olunmadığı halde cürüm irtikâbiyle maznun olan şahıs hakkındaki töhmet, ihtimal ve şüphe derecesinde ve fakat ikamel dâva ile bilmuhakeme vel isbat mahkûm olan şahıs hakkındaki fikir, bir hakikatı mütebeyyine kanuniye suretinde olarak zan ve şüphenin hakikatı mütebeyyineye nisbeten daha evvel unutulması tabii bulunmasına nazaran dâva müruruzaman müddetinin mücazat müruruzaman müddetinden daha kısa olarak tayini indel kanun "tecviz olunmuştur."

Taner'in kitabından :

"2 — Dâva müruruzaman müddetleri, Ceza müruruzaman müddetlerine nispetle "daha kısadır; çünkü dâvada maznunun "vaziyeti şüphelidir, suçu işleyip işlemediği henüz tesbit edilmemiştir, beraat etmesi ihtimali vardır. Halbuki mahkûmiyet halinde artık şüphe kalmamıştır, "mahkûmun suçu işlediği bir hakikat sa'yılır, bu itibarla daha derin iz bırakır ve "daha geç ve güç unutulur. Bu sebeple ceza müruruzamanı müddetleri daha uzun "tutulmuştur."

Sütunlarımızı açarsanız bu nev'i benzerliklere tefrika halinde devam etmeği mümkün kılacak malzeme elimizdedir.

7) Umumi meseleleri kurcalamaya meraklı bir zat olduğu anlaşılan muharririnizin dahi insafına hitap edebilir ümidi ile bir noktaya işaret edelim.

Yirmişer yaşında delikanlılar olarak bir kürsiye intisap edeceksiniz; yıllarla, yirmi yıl, onbeş yıl o kürsüde kısım kısım, parti parti muayyen bir kurun parçalarını çizilmiş resmi bir müfredat programı çerçevesinde okutacaksınız; size kur hiç bir zaman tamamiyle bırakılmıyacak, paralel kur açılmıyacak, sizin ders notlarımız zihniyetiniz, meselelere temas tarzınız kürsünün umumî programı çerçevesinde teessüs edecek ve adeta bir ekol husule gelecek ve yirmi yıl sonra bu notlarımızı neşretmek imkânını dahi bulamayacaksınız, onları yakıp kafanızı ve temayüllerinizi, yerleşmiş tedris itiyad ve anelerinizi, teşekkür etmiş pedagojik metodlarınızı ve hatta kullandığınız dili bir kenara bırakmaya mecbur edileceksiniz ve işe 40 yaşında yeni baştan girişeceksiniz. Bizim karşılaştığımız ve kaçınmak istediğimiz durumun hakiki mahiyeti budur. İşte bunun içindir ki kürsüyü idareye girişirken, bütün öğretim üyelerinin müştereken ders kitaplarını kaleme alması lâzım geldiği kanaatiyle hareket etmiştik.

8) Bizler hocalarımızdan her zaman ders almaya hazır bir ruh haleti içindeyiz. Temennimiz muharririnizin dahi işbu yazıdan bir iki küçük ders almasıdır.

9) Son olarak bir noktayı daha açıklayalım. Daha hiç bir dedikodusu olmadan, hususî mühitlerde kitap hakkında bazı iddiaların ileri sürüldüğünü işittiğimiz gün, daha doğrusu geçen Mayıs ayında Fakültemize müracaat ederek hakkımızda gerekli tahkikatın açılmasını bizzat talep etmiştik: malûmunuz ola.

Gelir, İstihlâk ve Bir Memurun Beş Aylık İktisadî Hayatı

Dr. A. B.

Gelir ve istihlâk birbirine sıkı bir şekilde bağlı iki unsurdur; ve istihlâk gelirinin bir fonksiyonunu teşkil eder. Gelirin değişimini tayin eden sebepler aynı zamanda istihlâkin değişimini de tayin ederler. Onun için istihlâk hacmindeki daralış ve genişlemeler ancak gelir unsurunu incelemekle açıklanabilir. Keynes, istihdam ve istihsal hacmini birer veri olarak kabul edip gelir ve dolayısıyla istihlâke tesir eden unsurları iki büyük gruba ayırır: I — Objektif faktörler, II — Sübjektif faktörler. Bu son faktör içinde ihtiras, gurur, cimrilik v.s... gibi unsurlar istihlâk eğiliminin aleyhindedir; zevk, israf, cömertlik v.s... ise istihlâk için elverişli unsurları teşkil ederler. Ama Keynes, bu sübjektif faktörlerin kısa zaman dahilinde genel is-

tihlâk hacmine hiçbir tesirleri olmadığını kabul eder. Çünkü milyonlarca insan mevzuubahs olunca, şahsî meziyet ve kusurlardan doğma davranışlar neticeye tesir etmeden birbirlerini ifna ederler. Şu halde gelir ve dolayısıyla istihlâk değişimlerinde önemli olan objektif faktörlerdir. Keynes burada hepsi aynı önemde olmayan altı unsur zikreder (I) :

- 1 — Ücret biriminin değişimi
- 2 — Nominal gelire reel gelir arasında mevcut farkın değişimi
- 3 — Kapital kıymetinde tahmin edilmeyen derin tahavvüller
- 4 — Faiz haddinin değişimi
- 5 — Vergi politikasında değişiklikler
- 6 — Fertlerin, bugünkü gelire istik-

baldeki gelir arasında kurdukları bağ-
la ilgili görüşlerinde meydana gelen
değişimler.

Keynes, «Genel Teori» yi yazarken
İngiltere'de deflasyonist şartlar hâki-
di; bir taraftan işsizlik ve diğer taraftan
da nisbî istihlal fazlalığı memleket e-
konomisini sarmış bir vaziyettedir.
İngiltere için o sıralarda mevzubahs o-
lan mesele hem fiatları ve hem de istih-
lâki arttırmaktır. İşte Keynes, zikrettiği-
miş o altı unsurla istihlâk eğilimini art-
tırmak yolunda iktisat politikası güdü-
cülerine tatbikat sahasında mesnet ola-
bilecek teorik esaslar vermek istemiş-
tir.

Memleketimizde iktidar, Keynes'in
saydığı o altı unsurdan ikisini, yani 1)
Ücret biriminin değişimi ile 2) Vergi po-
litikasında değişiklikleri İngiliz iktisat-
çısından farklı bir gayeyle, enflasyonu
durdurmak yolunda diğer tedbirlerle
beraber tatbik etmek yolunu tutmuş-
tur. Vergi politikasıyla memleketteki
istihlâk eğilimi kısılacaktır. Ücret biri-
minin lehte olarak yalnız memurlara
tatbiki, onları birinci tedbirle kaybet-
tiklerini kısmen telâfi ettirecektir. Şüp-
hesiz iktidarın tatbik yoluna koyduğu
anti - enflasyonist politika çerçevesi i-
çinde ikinci tedbir genel güdümlerle bir
tenakuz teşkil etmektedir. Maamafih ik-
tidar bu tedbirle enflasyonu durdurmak
yolunda memurdan ziyade diğer kü-
çük ekonomi erbabının tahammül kud-
retine dayanmak istediği bedihidir.

Şüphesiz bu iki tedbirden mütevel-
lit neticeler aile bütçelerinde in'ikâsını
bulacaktır. Aile bütçelerinin bir mem-
leketin istihlâk ve tasarrufunda oynadıkları
önemli rolü Amerikan İktisatçısı
Paul A. Samuelson şöyle belirtir : «İs-
tihlâk ve tasarrufu tâyin eden en ö-
nemli faktör aile geliridir» (2). Fakat
mezkûr iki tedbirin bütün Türk aile büt-
çelerinde tevhit edeceği in'ikâsını ince-
lemek, doküman yokluğu dolayısıyla im-
kânsızdır. Ama Ankara şartları dahilinde
o iki tedbirin memur aile bütçeleri-
ne muhtemel in'ikâslarını gösterebile-
cek bir örneği okuyuculara arz etmek
durumundayız; o da bizzat kendi aile
bütçemizdir :

BEŞ AYLIK GİDER TABLOSU

YIL : 1958 (1)	İnceleme konusu olan ay- lar : Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül, Ekim		
	(2)	(3)	(3)
Satın alınmış emtia ve hizmetler	1795 T.L.lık Beş aylık Tutarı gelire oranı		
	L.	Kr.	%
I — GIDA			
Ekmek	59	00	
Taze sebze	116	02	
Kuru sebze	27	30	
Meyva	59	97	
Şeker	8	25	
Zeytinyağı	4	50	
Peynir	6	00	
Yoğurt - Süt	11	05	
Yumurta	51	98	
Tereyağı - Vita	43	85	
Et	222	45	
Lokanta	38	45	
Dairede yemek	131	05	
Çay, tuz, sirke v.s.	28	40	
	808	27	45
II — UFAK ÇAPTA FERDİ DONATIM VE EV MASRAFLARI			
İplik, desti, çorap, ber- ber, ayakkabı tâtiri, kibrit, sabun, v.s.	296	67	16,5
III - SU VE AYDIN- LATMA			
Su	24	10	
Elektrik	19	65	
	43	75	2,4
IV — ISITMA			
Gaz yağı	43	30	
Maden kömürü	118	00	
Odun	80	00	
Odun kömürü	2	34	
İspirto	1	00	
Soba ve teçhizatı	313	00	
	557	64	31
V - SİHHİ MASRAFLAR			
İlaç	27	70	
Röntgen	40	00	
Enjeksiyon	45	00	
Diş macunu	4	85	
	117	55	6,5
VI - TAŞIT MASRAFI			
Otobüs	68	15	
Dolmuş - Taksi	34	25	
	102	40	5,6
VII - P.T.T. MASRAFI			
Telefon	5	55	
Telgraf	3	80	
Mektup	15	15	
	24	50	1,3

VIII - EV KİRASİ 1250 00 69,6

IX-KÜLTÜREL MAS-

RAFLAR

Gazete	65	65
Kitap	29	55
Sinema	28	85
Tiyatro	10	00
Seyahat	70	00
	204	05 11,3

X - EĞLENCE

Çay, gazoz v.s.	39	25
Sigara	70	70
İçki	27	90
Pavyon	17	50
Gençlik Parkı	6	95
	162	30 9

GENEL TOPLAM 3567 13 198,2

Tabloda görüldüğü gibi inceleme
konusundaki zaman süresi 1958 yılının
Haziran, Temmuz, Ağustos, Eylül ve
Ekim aylarına şâmilidir. Zam kararları-
nın tatbika konması Kasım ayından i-
tibaren başladığına göre müteakip ay-
ları inceleme dışında bıraktık. Şunu da
tasrih edelim ki inceleme kadrosunu
teşkil eden aile münevver, çocuksuz ve
iki kişiden müteşekkildir. Satın alınan
emtia ve hizmetleri muntazaman her
gün tarih sırasıyla bir deftere kaydet-
mek âdetimiz dahilindedir. Yukarıdaki
tabloda görülen rakamlar işte o gün-
delik gider defterimizdeki kayıtlardan
çkarılmış ve analize müsait olmaları
için emtia ve hizmetler birinci sütunda
görüldüğü gibi on ana gruba ayrılmış-
tır. İkinci sütunda, birinci sütundaki
emtia ve hizmetlerin masraf tutarı gös-
terilmiştir. Üçüncü sütun ise bu masraf-
ların, devletin hizmetim mukabilinde
bana ödediği maaş ve ikramiye şeklin-
deki gelir'in beş aylık tutarına yüzde o-
larak oranını işaret etmektedir. Ve şu-
nu ilâve edeyim ki devletin bana sağ-
ladığı beş aylık gelirin tutarı tam 1795
liradan ibaret kalmaktadır. Okuyucular
herhalde farketmişlerdir ki birinci sü-
tunda zikrettiğimiz on grup arasında
giyim ve mefruşat için bir bölüm ayrıl-
mamıştır. Çünkü böyle bir masrafımız
mevcut değildir; halihazırdaki gelirle
bu çeşit masrafları karşılamak imkânı-
mız yoktur.

İkinci grubu teşkil eden «Ufak çap-
ta ferdî donatım ve ev masrafları» gi-
yim ve mefruşatı ihtiva etmemekte; ha-
kikaten iplik, desti çorap, düğme, çat-
tal v.s. gibi küçük çaptaki masraflara
şâmil kalmaktadır.

Yukarıda zikrettiğimiz gibi üçüncü

sütun, birinci sütundaki emtia ve hizmet gruplarının devletten hizmet mukabilinde aldığı maaş ve ikramiyelerin tutarı olan 1795 liraya yüzde olarak oranıdır. Bu sütunda ilk göze çarpan acayip nokta gıda masrafı gelirin %45 ini tutarken ev kirasının % 69,6 na baliğ olmasıdır. Bu da gösteriyor ki bugün Ankara'da memuriyet hayatına yeni başlamış şahıslar için ev, gıdadan çok daha önemli olarak, halli gayet güç bir mesele şeklinde kendini göstermektedir. Buna sebep Ankara'da mutlak mânada kiralık ev yokluğu değildir. Sadece memurun düşük geliriyle talep edilen yüksek kiraları ödemek kabiliyetini haiz olamamasıdır. Haliha zırda Yenimahalle gibi iş yerlerine uzak bir yerde bile 200 - 250 lira arası kira, ekonomik zafiyetine rağmen memur tarafından normal görülmeğe başlanmıştır. İşte bugün bu normal kiranın ödenmesi bile memur bütçesini tahrip etmeye yetmektedir. Bu beş aylık zaman zarfında aile ihtiyaçları babında olarak günde gıdaya 532 kuruş sarf ederken kira için günde 800 kuruştan fazla para ödenmiştir. İki kişilik aile için gıda masrafı olarak günde 532 kuruş gibi cüz'î bir para sarfedilmesine rağmen gıda grubu fakir ailelerde karakteristik bir nokta olan %45 gibi yüksek bir nisbet tutmaktadır. Paul A. Samuelson, «Fakir aileler, gelirlerinin büyük kısmını yaşamının zarurî kıldığı gıda, barınma ve daha az bir ölçüde giyimle hasretmek zorundadırlar» der (3). Biz münevver ve lisan bilir bir aile olarak giyinme masrafı diye bir şeyi ortadan kaldırdık. Çünkü giyim için sarfedecek gelirimiz yoktur; paramızın hepsini gıda ve barınmaya hasretmekte, hatîâ bu iki grubun toplam olarak nisbeti gelirimizin %114,6 na varmaktadır. Okuyucular önünde tekrar acayip bir nokta belirdi. Sarfiyatım, devletin bana bahsettiği gelirden fazladır. Nice memur var ki aile bütçeleri bu karakteri arz etmektedir. Fakat bu acayip durumu yazımın son tarafına doğru izah edeceğim. Bu vaziyete göre gıda maddelerinde son yapılan zamlar bu gıda grubunda in'ikâsını bulacak ve %45 nisbetini daha fazla arttıracaktır. Demire yapılan zam, şekere yapılan zamdan çok daha önemli olmasına rağmen halkımızın dikkatini gereğiyle üzerine çekmemiştir. Demirin bir istihlâk maddesi olarak arzettiği stratejik önem hiçbir emtiada o derece mevcut değildir. Demire yapılan zam çok daha a-

ğır ve devamlı olarak kendini bilhassa «Ufak çapta ferdi donatım ve ev masrafları» grubu kanaliyle aile bütçelerinde in'ikâsını bulacaktır; %16,5 olan oranın zaman dahilinde mütemadi bir artış göstereceği şüphesizdir. Isıtma masraflarının gelir içindeki oranı %31 e varmakla bütçedeki ağırlığı bakımından üçüncü plânda gelmektedir. Fakat bu grubun böyle kabarıp olmasına sebep «soba ve teçhizatı» masraflarının hesaba katılması dolayısıyledir. Maamaf h bu masrafı hesaptan çıkarırsak bile %13 oranını elde ederiz ki yine ısıtma masraflarının bir memur bütçesinde hayli kabarıp yer tuttuğunu işaret etmeye kâfidir. Tabloda sıhhi masraflar %6,5 ve taşıt masrafları ise %5,6 oranındadır. Avrupada olduğu gibi çalışan insanlara gerek sıhhi bakımdan ve gerek şehir vasıtalarında fiyat hususunda bir kolaylık gösterilmedikçe bu çeşit masrafların aile bütçelerinde önemli bir yer tutacağı muhakkaktır. Su ve aydınlatma masrafı %2,4 ve P.T.T. masrafı %1,3 ile insanın gönlüne bir inşirah vermekteyse de yeni başlamış şu zam tufanı karşısında bu iki gruba yakın bir zamanda zam mevzuu olacağını bizzat kendi nispetlerinin düşüklüğü vaziyeti ifşa etmeğe yetmektedir. Kültürel masraflar %11,3 gibi mühim bir nisbet tutmaktadır. Buna sebep millî bir gazeteden gayri Fransız gazetesi olan «Le Monde» un da alım mevzuu olması ve sık sık kitap alımına para harcanmasıdır. Son yapılan devalasyon bu bapta bizi hayli tahrip etmiştir; «Le Monde» gazetesini birden 40 kuruştan 120 kuruş gibi bizim için fâhiş bir fiyata çıkarmıştır. Eğlence masrafı ise %9 gibi yüksek bir orana varmaktaysa da gruba bir nazar atıldığında görülür ki memurun en büyük eğlencesi bir taraftan sigara kullanmak, diğer taraftan da dairede bol bol çay, gazoz ve madensuyu istihlâk etmektir. Şunu da kaydedelim ki eğlence bâbında istihlâk ettiğimiz sigaranın nev'i «Birinci» dir. Son yapılan zamlar kendini bu son grupta ağır bir şekilde in'ikâsını bulacaktır.

Gider masraflarını ve onların beş aylık gelire olan oranlarını topladığımızda hayrete şayan bir netice elde ederiz. Beş aylık maaş ve ikramiye tutarı 1795 lira iken, aynı zaman zarfında ise 3567 lira 13 kuruş para sarfedilmiştir. Aylık gelir vasatısı 359 lira, aylık gider vasatısı ise 713 liradır. Oranların toplamı % 198,2 tutmaktadır. Şu

halde beş aylık gider beş aylık gelirimizin %198,2 sine varmaktadır. Yani sarfiyatımız yuvarlak hesap gelirimizin iki mislidir. İşte burada suistimal ve rüşvetin ekonomik sebebine yaklaşmış olduk. Her memlekette ücret, o memlekette normal telâkki edilen hayat standardını ferde karşılayacak bir miktarda olması zarurîdir. Aksi halde fert, geliri ile gideri arasındaki mevcut açığı meşru veya gayri meşrû yollarla kapatmak zorunda kalacaktır.

Acaba biz, bütçemizde mevcut gediği nasıl kapattık? Tamamen ailemizin yaptığı para yardımıyla... Devletten hizmetimiz mukabilinde beş ay içinde 1795 lira para alırken, bu zaman zarfında ailemiz de bize 1772 lira yardımda bulunmuştur. Ailemin aynı olarak yaptığı yardımları da bugünkü câri fiyatlara çevirip genel masrafı kattığımız zaman giderin, beş aylık maaş ve ikramiye olan oranı %198,2 den %231 e çıkmıştır. Doktora dahil yirmi yıllık bir tahsil, bizi iktisaden ailemize yük olmaktan kurtaramamıştır.

Bugünlerde iktidar, memur maaşlarına zam yapmak için ciddi etüdler yapmaktadır. Fakat bu zam nispeti ne civarda olacaktır? Bu belli olmamakla beraber, genel tahmin ikramiye tutarının 5 ten 12 ye çıkarılması üzerindedir ki, bu da %58 nispetinde bir artış demektir. Ama yukarıdaki tablo göstermektedir ki maaşı düşük memurlar için %58 zam nispetini bir yana bırakalım, maaş ve ikramiyenin aylık vasatisine asgarî %100 zam yapmak lâzımdır ki memur insanlarca normal telâkki edilen bir hayata kavuşabilsin. Farzedelim ki iktidar, maaş ve ikramiyelerin aylık vasatisine %100 zam yapmıştır. Gelirimiz böylelikle aylık vasatı olan 359 liradan 718 liraya çıkmıştır. Gerçi beş aylık gider vasatısı 713 lira tutmaktadır; ama aileden aynı olarak gördüğüm 581 lira kıymetindeki yardımı da genel masrafı katınca aylık gider vasatısı 713 liradan 829 liraya çıkar. Yine hatırlatayım ki bu hesaba giyim ve mefruşat dahil değildir. Farzedtiğimiz zammın istihlâk hacmimizde yaratacağı tesir nedir? Keynes'in gelir ve istihlâkle ilgili o meşhur psikolojik kanunun yanlışlığı hiç olmazsa kısmen burada meydana çıkar. Keynes der ki: «İnsanlar, gelir arttıkça istihlâklerini arttırırlar; fakat bu artış miktarı gelirin artışı miktarı kadar değildir» (4). Keynes'in bu psikolojik kanununa rağmen, iktidar aylık gelirimizi 359 liradan 718 liraya çı-

karsa bile bu gelir fazlalığının istihlâk hacmimize hiçbir tesiri olmayacaktır. Son zamlar nazarı itibare alınırca, nominal gelir fazlalığına rağmen istihlâk hacmimizde, ailenin yardımını görmediğimiz takdirde, bir düşüklük kaydedilecektir.

Böylelikle, Türkiye'nin orta katına mensup olan ve memur denilen şu Atatürkçü ekonomik kategorinin içinde bulunduğu müşkül hayat tarzını bu yazımızla ifade etmeye çalışmış olduk. Avrupa'da memur, sendikalar içinde

teşkilâtlanmış ve haklarını kütle olarak bu sendikalar yoluyla savunur. Memleketimizde ise sendika kurmak memur için bir günah telâkki edildiğine göre memurun da bol bol hitap edeceği makam artık Büyük Allah kalmıştır.

(1) Théorie Générale - Keynes, s. 106-129, Paris, 1955

2 — L'Economique Tome I - Samuelson s. 142, Paris, 1953.

3 — L'Economique Tome I - Samuelson s. 142, Paris, 1953.

4 — Théorie Générale - Keynes, S. 113, Paris 1955.

Sovyet Rusya ve Kürtçülük

II

BİLAL N. ŞİMSİR

1942 yılında başlayan Sovyet - Kürt temasları, savaş yılları içinde oldukça büyük gelişmeler göstermişti. Bunda başlıca rolü, bir taraftan Sovyetlerin Rızaiye konsolosluğu ve onun emrinde çalışan Kürt asıllı Sovyet ajanları, diğer taraftan da «Komala» adındaki Kürt gizli teşkilâtı oynamıştı. Bunlar, 1945 yılı ortalarına kadar elele beraber çalışmışlardı. VOKS Cemiyeti de Mehâbat'ta bir «Kürdistan Sovyet Kültürel Münasebetler Cemiyeti» kurarak Kürtler arasında Rus nüfuzunun kuvvetlenmesine yardım etmişti.

Bir «Lider» :

İkinci Dünya Savaşının sonu yaklaşırken Ruslar, doğrudan doğruya bir «Kürt Devleti» kurmak için çalışmalarına hız vermişlerdir. Bunun için de ilk iş olarak müstakbel Kürt devletinin başına geçecek ve aynı zamanda Sovyetlerin direktiflerini harfi harfine uygulayacak olan bir Kürt «lideri» bulmak gerekiyordu. 1943 yılındanberi bir Kürdistan kurmak için çalışan «Komala» teşkilâtı içinde lider olabilecek vasıfta bir kimse yoktu. Esasen bu teşkilât, ekseriyetle gençlerden müteşekkildi. Halbuki Sovyetler, Kürtler arasında az çok itibarı olan bir kimse arıyorlardı. Bu bakımdan ilk defa olarak, iki yıldanberi işbirliği yaptıkları Komala'dan yüz çevirdiler. Önce Memeş Kabilesinin reisi Kerane-i Aga Reis-ol-Aşair'e, sonra Şikak kabilesi reisi Amr Han Şeriff'ye ve nihayet Dehbokri kabilesi reisi Amir Esad'a başvurular. Fakat kabîle reisleriyle yapılan görüşmelerden bir sonuç elde edilemedi.

Sovyetler bu defa Mehâbat'ın dinî lideri ve urfî kadısı olan Kadı Muham-

med'e döndüler. Böylelikle Kürtçülük hareketini idare edecek bir lider ortaya çıkartılmıştı. «Otoriter karakterli» olan Kadı Muhammed'in teşkilâta hâkim olmasından korkan Komala üyeleri, kendisini bu gizli teşkilâta almamışlardı. Fakat, Kürtçülük hareketinin başına geçirildikten sonra, Sovyetler Komala'ya baskıda bulunarak Kadı Muhammed'i üyeliğe kabul ettirmişlerdir. Böylelikle Komala ileri gelenlerinin korktukları başlarına gelmiş yani bütün teşkilâta Kadı Muhammed hâkim olmuştur. Onun vasıtasıyla da Sovyetler, Komala teşkilâtını kayıtsız şartsız avuçlarının içine almışlardır. Fakat bu da kâfi değildi.

Kürt Demokrat Partisi :

Bu sıralarda, yani 1945 yılının yaz aylarında, Sovyetler İran Azerbaycanında da faaliyetlerine hız vermişlerdi. Burada, Rusların âleti durumunda olan Tude (Kütle) adındaki Komünist partisi, Sovyetlerin emriyle kendi kendini feshetmiş ve «Azerbaycan Demokrat Partisi» adıyla tekrar ve daha kuvvetli bir şekilde teşkilâtlanmıştı.

Bu hâdiseden az sonra, 12 Eylül 1945 te, Sovyetlerin Miandoab şehir kumandanı Namazaliev, Kadı Muhammed de dahil ileri gelen Kürt kabîle reislerini Tebriz'e, Sovyet konsolosunu görmeye dâvet etmiştir. Kürtler Tebriz'e gelir gelmez hemen trene bindirilip Bakû'ya götürülmüşlerdir. Burada üç gün kendilerine hiçbir şeyden bahsedilmemiş, yalnız her gece tiyatro ve operalara götürülüp eğlendirilmişlerdir. Dördüncü gün, Azerbaycan S. S. C. başkanı Bagerov, kendilerini kabul etmiştir. Kürtlerin hak ve hürriyetlerden nasıl

mahrum oldukları hususunda uzun bir konuşma yapan Bagerov, Sovyet Rusya'nın Kürtleri kurtarmak için her türlü yardıma hazır olduğunu söylemiş ve Kürtleri, alenacele Azerbaycan Demokrat Partisine katılmaya davet etmiştir. Bu arada Bagerov, «karışıklık çıkarmaktan başka bir işe yaramıyan» eski Tude Partisine ve kökü Irak'ta olduğunu söylediği Komala'ya da hücumlarda bulunmuş, kurtuluş mücadelesinde başarıya ulaşabilmek için daha kuvvetli bir teşkilâtın lüzumunu belirtmiştir.

Bu beklenmedik Bakû «gezisi» hemen meyvelerini vermiştir. Kadı Muhammed, Mehâbat'a döner dönmez, 105 Kürt ileri gelenini bir toplantıya dâvet ederek burada «Kürdistan Demokrat Partisi» (Hizb-i Dimokrat-ı Kürd) nin kurulduğunu açıklamış ve bütün Kürtleri bu partiye girmeğe davet etmiştir. Aynı toplantıda bir de beyanname yayınlanmıştır ki, bunun metninden, açıkça Kürtlerin «muhtariyet» adı altında bağımsızlık istedikleri görülmüştü. Beyanname, Sovyet tarzında, «Yaşasın demokratik Kürt Muhtariyeti» sözleriyle sona eriyordu.

Kürt Demokrat Partisi'nin kurulmasıyla Komala feshedilmiş ve bu teşkilâtın üyeleri yeni parti içinde hazmedilmişlerdir. Bunun üzerine bâzı kabîleler arasında Kadı Muhammed'e karşı bir muhalefet başgöstermiştir. Fakat, tam bu sırada İran'a gelen Barzanlı Molla Mustafa, Kadı Muhammed'in yardımına yetişmiştir.

«Kürt Halk Cumhuriyeti» :

Irak'ın Kuzey-doğu bölgesinde yaşayan Barzanlılar, daha Osmanlı devrinden beri isyanlarıyla şöhret yapmışlardı. Son olarak 1942 ve 1945 yıllarında da Irak Hükûmetine karşı ayaklanmışlardı. Bu ayaklanmaları önce Şeyh Ahmet, daha sonra da kardeşi Molla Mustafa idare etmişti. Irak Hükûmetini uzun zaman uğraştırdıktan sonra Barzanlı âsiler nihayet kurtuluşu İran'a geçmekte bulmuşlar ve 11 Ekim 1945 günü, Molla Mustafa, Şeyh Ahmet ve 1000 kadar silâhlı Kürt, İran'a geçmişlerdir.

Buraya gelir gelmez Molla Mustafa hemen Ruslarla temasa geçmiş ve birçok Sovyet komutanıyla görüşmüştür. Rusların da tavsiyesi ile Molla Mustafa, Kadı Muhammed'in hizmetine girmiş ve kurulacak olan Kürt devletinin ilk ordusunu meydana getirmiştir. Bu

ordunun miktarı, daha sonra Irak'tan gelip kendisine katılan Kürtlerle 3000 e ulaşmıştı.

1945 Kasım ve Aralık aylarında Kürt kabileleri arasına dağılan Sovyet ajanları, yaklaşmakta olan «kurtuluş savaşı» için seferber olmaları ve kabile reislerinin Mehâbat'ta toplanmaları için son telkinlerde bulunmuşlardır. Memeş, Mangur ve Dehbokri kabileleri hariç, bütün kabileler bu Rus tavsiyelerine uymuşlardır.

Bu arada, 10 Aralık 1945 tarihinde, Tebriz'de «Azerbaycan Halk Hükûmeti» kurulmuştur. Bu, Kürt devletini kurmak zamanının geldiğine işaretti. Beş gün sonra, 15 Aralık 1945 te, Mehâbat'ta, Kürt kabile reisleri, Kürt Demokrat Partisi ileri gelenleri, Molla Mustafa ve üç Sovyet subayının katıldığı bir toplantıda, «Kürt Halk Hükûmeti» tantana ile ilân edilmiş ve Kürt bayrağı çekilmiştir. 13 üyeden müteşekkil bir Millî Meclis kurulmuş ve 22 Ocak 1946 da Kadı Muhammed, yeni Cumhuriyetin başkanı seçilmiştir. Tepeden tırnağa kadar Rus üniforması taşıyan Molla Mustafa ve diğer dört Kürt kumandanına «mareşal» rütbesi verilmiştir.

Nispeten kısa, fakat teksifi bir çalışmadan sonra Sovyet Rusya, emeline ulaşmış ve bir Kürt devleti kurmaya muvaffak olmuştur. Irak, İran ve Türkiye sınırlarının birleştiği yerin biraz ötesindeki Mehâbat şehrinde kurulan ve birkaç kasaba ve köyden ibaret olan bu küçük Kürt devleti, müstakbel büyük Kürdistan'ın çekirdeği olacaktır.

Sovyetler, kendi eserleri olan bu Kürt devletine daha ilk günlerden itibaren yardım ellerini uzatmışlardır. Önce Sovyetlerin Rizaiye konsolosu Haşumov ve yardımcısı Aliakbarov Mehâbat'ı ziyaret etmişlerdir. Sonra, birçok Rus «müşavirleri» yeni hükûmetin hizmetine gelmiştir. Sovyetler, Mehâbat hükûmetine uçak, tank ve hafif silâhlar vermeyi ve askerî ve siyasî bakımdan yetiştirilmek üzere 50 Kürt generini Bakû'ya götürmeyi vadetmişlerdir.

Bundan başka, yeni kurulan Tebriz ve Mehâbat hükûmetleri arasında «azınlık» lar meselesi yüzünden çıkan anlaşmazlıkta Sovyetler arabuluculuk etmişler ve 23 Nisan 1946 da bu iki hükûmet ve Sovyet Rusya arasında Tebriz'de bir andlaşma imzalanmıştır. Bu andlaşma metninin yayınlanması, bilhassa Tahran'da büyük bir şaşkınlık yaratmıştır. Kasım - Aralık 1943 Tahran

Konferansında Stalin, «İran'ın bağımsızlığına, egemenliğine ve toprak bütünlüğüne dokunulmayacağı» na dair beyannameye imza koyduğu halde, şimdi İran'ı parçalayıp iki ayrı devlet kurmuştu ve bunlarla andlaşma da imzalıyordu.

Diğer taraftan, 1942 yılında İngiltere, Sovyet Rusya ve İran arasında yapılan bir andlaşmaya göre, Savaşın bitmesinden en geç altı ay sonra İran'dan çekilmesi gerektiği halde Rusya çekilmeyordu. Fakat bir taraftan Birleşmiş Milletlerin, diğer taraftan Amerika'nın baskısı ve İran ile yapılan bir andlaşma üzerine, 9 Mayıs 1946 da Kızıldü İran'ı terketti.

Rusların İran'dan çekilmeleri, Kürt devletinin de sonunun yaklaşması demektir. Gerçekten, kuruluşundan tam bir sene sonra, 15 Aralık 1946 tarihinde İran orduları Mehâbat şehrine girmişlerdir. 31 Mart 1947 de, Kadı Muhammed ve daha birkaç Kürt ileri geleninin Mehâbat'ta idam edilmesiyle Kürt devleti tamamen ortadan kaldırılmıştır.

«Saatli Bomba» :

İran ordularının Mehâbat'a girmeleriyle Kürtler, mücadeleyi kaybetmişlerdir. Fakat bunların arasında yenilgiyi kabul etmeyen bir adam vardı ki o da, Barzanlı Molla Mustafa idi. Molla Mustafa ve kumandası altındaki Barzanlılar, silâhlarını bırakmaları veya Irak'a dönmeleri hususundaki İran Hükûmetinin ihtarlarına aldırmıyarak 1947 yılı ortalarına kadar mücadeleye devam etmişlerdir. Nihayet, İran'da tutunamayacaklarını anlıyarak Haziran 1947 de Sovyet Rusya'ya sığınmışlardır. Barzanlıların Aras Nehri'ni geçişlerine bizzat şahit olan bir Fransız gazetecisinin ifadesine göre bunların miktarı birkaç bin kişi kadardı.

Ne olursa olsun Barzanlılar, pek az bir zayıfla Sovyet Rusya'ya geçmeye muvaffak olmuşlardır. Rusya, Molla Mustafa'yı gayet sıcak bir şekilde ve askerî bir merasimle karşılamıştır. Mehâbat devletinin yıkılmasından ve ileri gelen Kürtçülerin idam edilmesinden sonra Sovyetler, bilhassa Molla Mustafa'ya ümit bağlamışlardır. Rusya'ya gelmez, esasen ötedenberi Kafkaslar'da yetiştirilmekte olan Kürt «gerillâcıları» da Molla Mustafa'nın emrine verilmiştir. Demir Perde gerisinde kaldığı 10 yıldan fazla müddet zarfında Molla Mustafa, hem müstakbel müca-

delede kullanılacak Kürt gerillâcılarını yetiştirmiş, hem de kendisi Kızıl Ordu'da talim ve terbiye görmüş ve «general» rütbesine yükselmiştir.

Bugün, Komala yoktur, Kürt Demokrat Partisi yoktur ve Mehâbat Kürt Devleti yıkılmıştır. Fakat Sovyet Rusyanın Kürtçülük meselesine karşı olan ilgisi aslâ azalmamıştır. Bir taraftan Erivan Kızıl radyosu Kürtçe yayınlarını artırmış, Kürtleri tahrik etmek için avaz avaz bağırılmaktadır. Diğer taraftan, aynı şekilde kurulmuş olan bir enstitü, Kürt dilini, gramerini, tarihini... incelemektedir. Paris'te, Dr. Kâmuran Ali Bedir Han'ın idare ettiği Centre des Etudes Kurdes, bilhassa 1948 yılından beri Sovyetlerden bol bol yardım görmektedir. Bu yardımlar sayesinde yayınlanan *Bulletin*, Kürtçülük meselesini bütün dünyaya duyurmağa çalışmaktadır. Gene Sovyet Rusya, son Ortadoğu buhranları sırasında, Suriye'nin Lâzkiye limanına bir tabur Kürt propagandacı indirmiştir. Rusya'da gayet iyi bir şekilde yetiştirilmiş olan bu propagandacı ve tahrikçilerin bugün, bütün Kürt bölgelerine yayılmış ve hummalı bir şekilde faaliyet göstermekte olduklarında şüphe yoktur.

Bütün bunlara ilâveten de Ruslar en son, The New York Times'in tâbiriyile, Bağdat'a bir «saatli bomba» yerleştirmişlerdir. Bu, Kızıl Ordu'nun generallerinden ve Mehâbat Kürt devletinin kumandanlarından olan azınlık Kürt Lideri Molla Mustafa Barzanî'dir. Bu bomba, patlamak için fırsat ve zaman beklemektedir.

«Ya Taksim Ya Ölüm» Ya da...

(Sayfa 8 den devam)

mekle kalmayıp, bir takım siyasî tavizler de vermiş olabileceği akla yakın gelmektedir.

Öte yandan, son Ortadoğu buhranından birkaç gün önceye kadar İngiltere'ye karşı bütün tarihimizde, süngü süngüye savaştığımız günlerde bile, eşi görülmedik bir düşmanlık kampanyası tahrik eden, Kıbrıs konusunda istekleri yerine getirilmezse Ortadoğuda İngiltere'yi yalnız bırakabileceği intibamı yaratmak için elinden gelen hiçbir gayreti esirgemeyen

iktidar, kendisini hem dış güvenlik hem de bazı iç siyaset mülâhazalarıyla pek fazla telâşlandıran İrak ihtilâli üzerine, İngiltere'nin Ortadoğuda kalmasını adetâ İngiltere'den daha çok istediğini açığa vurmuştur. Böylelikle iktidar, İrak ihtilâliyle ortaya çıkan Ortadoğu buhranı sırasında, gerçek davranışını belli ederek, İngiltere'yi Kıbrıs için Ortadoğu yoluyla tazyik edebilme imkânını da kaybetmiş oluyordu.

Şimdi, gerek iktisadî alanda içine düştüğü ve hâlâ kurtulma imkânını göremediği çıkmaz yüzünden, gerek Ortadoğuda Türkiye'yi hemen hemen dostsuz bırakan dış politikası yüzünden, bugünkü iktidarın, Kıbrıs için yeni tavizler de vermeğe kendini mecbur hissedebileceği, o arada, taksimden vazgeçtiği, McMillan Plânının ilk şekliyle bize verilen geniş fırsatları tepip de bu Plânın ada üzerinde or-

taklık imkânımızı bile hemen hemen kaldıran ikinci şekline boyun eğdiği gibi, enosis için, Kıbrıs'ın Yunanistan'a katılması için bir merhaleden ibaret olacağını bile bile, bağımsızlığa da razı olabileceği şüphesi, ister istemez zihinlerde yer etmektedir.

Eğer bu şüpheler doğru çıkarsa, "ya taksim ya ölüm" andını içmiş milyonlarca Türk, bundan böyle herhangi bir dış siyaset konusunda şimdiki iktidarın bir teşebbüsüne kendini bağlarken pek çok düşünmek ihtiyacını duyacaktır.

"Ya taksim ya ölüm" andındaki birinci sık gerçekleşmezse, acaba, milleti bu andı içmeğe teşvik eden, bu andın sorumluluğunu geniş ölçüde vicdanlarında taşıyan iktidar sorumluları, ikinci şıkkın çok ağır yükünden Türk milletini kurtarabilmek için, bir üçüncü şıkkı, istifa etmeyi, düşünemezler mi?..

Okurların Forumu

İnkılâplar, Demokrasi ve Din

FORUM Yazı Kuruluna;

Demokrasi rejiminde fikir hürriyetinin hudutsuz olarak telâkki edilmesinin kötü neticeleri bizde de 1946 ve 1950 den sonra açıkça ortaya çıkmış bulunuyor. Şüphesiz bir toplumda fertlerin fikir ve düşünce hürriyetleri esastır. Ancak, söz konusu olan; İsveç ve Danimarka gibi sosyal gelişmelerinin ileri merhalelerine ulaşmış bir memleket değildir. Tersine. Atatürk'ün güçlü hamlesiyle Ortaçağ karanlıklarından biraz sıyrılmış olan fakat O'nu takip edenlerin devrimleri devam ettirememelerinin bir sonucu olarak şimdi tekrar Ortaçağa kaymakta olan bir memlekettir Türkiyemiz. Bu itibarla, tıpkı yeni yetişen fidanları dış tesirlerden korumak için etrafına çitlerin dikilmesi gibi, henüz "fidan"lıktan kurtulamadığını son olaylarla gösteren devrimleri şimdi iyiden iyiye tehdit eden tehlikelerden koruyabilmek için de, fikir hürriyetinin daha bir müddet, hususiyle yayın vasıtalarıyla olacak herhangi bir gerici akıma imkân vermeyecek şekilde sınırlı tutulmasına şiddetle ihtiyaç vardır. Çünkü, bugün Nurcuları yeşil bayrak çekecek kadar cesaretlendiren şey biraz da, Türk basınına yayılmış olan irili ufaklı gerici dergiler olmuştur. Bu realiteye rağmen ilerideki iktidarlar "demokrasinin icabı" diye bu duruma göz yumacak olurlarsa devrimleri, FORUM'

un sütunlarındaki yazılarla ayakta tutmak imkânsız olacaktır.

Demokrasinin fikrî seviye bakımından gelişmemiş memleketlerde ortaya çıkan mahzurlarından bir diğeri de oy peşinde koşan politikacının lâiklik kavramının sınırlarını zorlayarak üstü kapalı, bazan da açıkça Din'i politikaya âlet etmesidir. Acı bir gerçektir fakat kabul etmek lâzımdır ki memleketimizde, mevzuatın müsadese nisbetinde açıkça veya ima şeklinde fikirleri savunacak, dinsel müesseseleri geri getirmeyi vaad edecek bir siyasi parti, gelecekte ve muhtemelen nisbi temsil sisteminde kolayca iktidarı ele alabilecektir. Çünkü son sözü söyleyecek olan Türk seçmenlerinin büyük kısmını teşkil eden Anadolu halkı eğitim ve kültürsüzlüğün tabii bir sonucu olarak, altıncı yüzyılın Din doğmalarına saplanmış kalmıştır. İlerdeki böyle bir fırsatı kollayan gerici unsurlarda şimdi bu toplum üzerinde rahat rahat işlemektedirler. (Halkın, devrimci tanınan C. H. P. ye olan bugünkü meylinin sebebi tamamen içinde bulunduğumuz iktisadî krizin yarattığı psikolojik bir tesirdir. Yoksa, gelecekteki nisbi bir refah devresinde politika sahnesinde gerici unsurlar boş rolü oynamaya hazır dırlar.) Bu durumda devrimleri ilerdeki böyle bir tehlikeden korumak için anayasada lâikliğin, herhangi bir gerici akıma yol açacak teşriî veya icraî bir tasarrufu önleyebilecek kadar sa-

rih bir tarifini yapmak ve bu yeni ideyi veya yeni anayasayı tamamen "rigide" bir hale sokmak akla gelen bir tedbirdir. (Kuvvetler ayrılığı prensibine dayanan bir anayasa sisteminin veya partiler arası bir "Devrimler misakı'nın, devrimleri demokrasinin doğurduğu tehlikelerden emin bir şekilde koruyabileceği hayli şüphelidir.) Pek tabiidir ki lâikliği de yalnızca "Devletin Din konusuna müdahale etmemesi" gibi dar bir anlamda mütalâa etmemek; devrimleri daha yeni yeni yerleşmeğe başlayan bir memlekette, icra organının herhangi bir şekilde Din'de Reformu engelleyecek gerici akım tezahürlerine cezai müeyyidelerle şiddetle karşı koymasının zaruretini kabullenmek gerekir. Devrimler şüphesiz, kanun zoruyla yerleşmez. Fakat, bir tarafta gerici unsurlar rahatça çalışırlarken öbür taraftaki aydınların bütün çırpınmalarına rağmen, aynı devrimler, yıkılmaktan da kurtulamazlar.

Şimdi burada, bir de kısaca Din konusuna dokunmak isterim. İnsanlar toplu olarak yaşadıklarına ve böyle yaşamağa mecbur olduklarına göre, huzur içinde hayat sürebilmek için egoist arzularından fedakârlık etmek zorundadırlar. Hayvanca bir egoizm içinde yaşayan ilk çağ insanların toplu olarak yaşamağa başlamalarından itibaren nizamlayan ve Dinlere temel teşkil eden kaideler ister Freud'ün dediği gibi ilkel bir "incest korkusu" nun yarattığı tabulardan, ister Doğa'nın tektonik veya atmosferik hareketlerin karşısında duyulan korkudan doğmuş bulunsunlar, bir defa ortaya çıkmışlar ve yüzyıllar boyunca gelişerek, toplu yaşamın tabii bir sonucu olarak ortaya çıkan "ilkel egoizmin toplumda yarattığı huzursuzluğu ortadan kaldırmak ve toplu olarak huzur içinde yaşamak" ihtiyacına cevap vermek için, sadece metafiziğe dayanarak, insanları egoizmlerini frenlemeğe yani vicdanlı olmağa zorlayan ilk Din kaidelerini meydana getirmişlerdir. Bugün bu Din kaideleri, tek dayanaklarının metafizik olması sebebiyle, tatbiki kıymetlerini tamamen kaybetmişlerdir. Bu sebeple, artık, "bu konuda kimsenin hakikati elinde tuttuğu söylenemez" gibi bir iddia ileri sürülemez. Çünkü bunun tartışılacak hiç bir tarafı kalmamıştır. Gerçek ortadadır. Yok, eğer, endişe Din'in ortadan kalkmasıyla toplumu sübjektif ahlâk bakımından nizamlayan bir kaidenin kalmayacağı realitesi ise, o zaman şunu söyleyebiliriz ki, metafizik unsurlara dayanmayan akılcı bir ahlâk telâkkisine, akılcı bir vicdanlılığa yönelmek her zaman için mümkündür. Şimdi, böyle bir düşüncenin bir toplumda yer edebilmesi için o toplumun belli bir fikir seviyesine ulaşmış olması gerektiği iddiası ileri sürülebilir. Kabul etmek lâzımdır ki, böyle bir iddia haklı olacaktır. Şu halde, fikri seviye bakımından hayli geri olan toplumumuz için en uygun hareket tarzı bir intikal devresi olarak toplumu bu geleceğe hazırlama yolunda Din'de bir reform hamlesi yapmak olacaktır. Saygılarımla.

Tahir Yazgan — İstanbul

Hangisi Yobazlık

FORUM Yazı Kuruluna:

Forum dergisinin sütunları bütün okuyucularına açık. Forum Fikir meydanı, Okurların Forum'u, bunu duyan herkes kalemini eline alıyor. Aklına ne gelirse yazıyor. Maksat bir derde devâ olmak, bir dâvayı müdafaya çalışmak değil, "akıntıya kürek çekmek" kabilinden, benim de bir yazım bulunsun "dostlar ahbablar alış verişte gör sün" gayesiyle yazıyorlar. Halbuki böyle olmamalı. Okurların Forumu, Okurların fikir düellosu olmalı. Damdan kapıdan iki söz atıpta edebiyat yapmağa kalkışmanın yeri yok. Zaten edebiyât âvâre işi. Bizim dâvamız bunu götürmez.

Burdur'dan Çağlayan isimli bir köy öğretmeni, Forum mecmuasını tetkik ederken Kayseriden gelen iki mektubu okumuş, dönmüş bir daha okumuş, yanlışlık yokmuş. O ateşli yazıları bizde okuduk. Biz de hoş karşılamadık. Ama sayın öğretmen beyin yazısını da okuduk. Döndük bir daha okuduk. Bu münevver (!) zat kaş yaparken göz çıkarıyor. Bakın izah edeceğim.

Öğretmen Bey, köy imamı ile arasında geçen münakaşayı anlatıyor. İşte din adamları böyledir demek istiyor. Ne kadar büyük bir kahbelik, ne büyük bir küfran nimet. Evet köy imamı cahildir. Belki de islâmiyetin geniş görüşünü anlayamayan idrak edemeyen bir din adamıdır. Fakat, köy imamının şahsında ilim ve feyzi ile dünyaya ışık saçan din adamlarımızı tahkire kalkmanın ne ednâca bir hareket olduğunu takdirinize bırakıyorum. O cahil softa bozuntuları, evet, hiç bir yeniliği kabul etmezler. Onlar bugünün yetişmekte olan genç din adamlarını şimdiden tahkire başlamış ve siz gâvurca okuyorsunuz, Fizik, Kimya, Matematik okuyorsunuz siz jonsunuz diyerek onları din sahasından uzaklaştırmağa kalkışmışlardır. Böyle sözlerle kulak asılmaz. Dinî mevzular ele alınırken, dinî bütün, ilmi ve anlayışı herkes tarafından takdir edilen münevver geniş görüşlü ilim adamlarımız bırakılır da, hep hoca ve alim kisvesinde dinimize çeşitli hurefaları sokan muhterislerden misal verilir. Münevver geçinen zümrede bu başlı başına bir hastalıktır.

Öğretmen bey, kızıyor, hiddetini yenemiyor. Kalkıyor. (Allaha değil) Atatürke, yalvarıyor. Yardım istiyor. "Bugün sana dünden fazla ihtiyacım var" diyor. Hayret ettim. Acaba bu adam bu kadar ibtidaimi! (Gerçi Kemalizmi yeni bir din haline getirmek için çalışanlar da var ama...) Hemen eski devirleri karıştırdım. Batıl dinlerden (Animizm = Ruha inanış) hatırıma geldi. Hani orada ölü ruhlardan faydalanmak ve onlardan gelecek muhtemel fenalıkları önlemek için kurbanlar hediye edilir, dualarda ve yalvarmalarda bulunulurdu. Herhalde, dedim, bu adama da bu dinden. 20. asırda bu kadar geri bir düşünceyi havsalamıyız, doğru.

Şurasını iyi biimelidir ki; Atatürk bir ilâh değil ismiyle ve şöhetile ebedilemiş bir kahramandır. Onun mânevi varlığı Türk

milletin gönlünde yaşıyor. Türk milleti ona yalvarmıyor. Onu hürmetle anıyor, teşekkür borcunu ifaya çalışıyor. Ruhunun müsterih olması için (mukaddes ruhlara değil) Tanrıya dua ediyor. Siz bir öğretmensiniz, acaba çocuklara nasıl din dersi veriyorsunuz. O körpe dimalara nasıl millî ruh, nasıl millî heyecan aşıyorsunuz? Yoksa Allah, Peygamber Atatürk, Anıt-Ka bir Kâbedir mi diyorsunuz? Böyle yaptığınız için yetiştirdiğiniz talebeler ne oluyor? İzah edeceğim, iyi dinle gözlüğünü tak, tekrar etmeme lüzum kalmasın.

Gelelim Gürün'den Zeki Büyüktanır. Beyefendiye; Ammada büyük tanırımı. Çok güzel, alay edecek mevzuyu bulmuşsun. Dinle şimdi sen de beni, Ben de sizdenim (1)

Türkiye'de cami yapılmasın, namaz kılınmasın, dinî tedrisat ortadan kalksın, nedeceksin Allahı, Peygamberi, terbiyenin, ahlâkın ne lüzumu var. İsmi Büyüktanır. Ama olsun, zararı yok. Büyük küçükte tanınmasın. Olmasın, olmasın. Yapılacak şey mi yok? Noel bayramında binlerce milyon larca körpe fidanlar kesilsin, Noel babaya hediye verilsin. Bunlar hristiyan adetlerdir. Hepsî hoş karşılanmalı. Bizim adet ve ananemiz olmasın, hepsi atılsın. Avrupalıların, Amerikalıların, ilimleri kültürleri, değil, sosyeteleri, sallan yuvarlanları, dansları, baloları, sazları, cazları, ahnsın. Herlemek, kalkınmak işte budur. Böyle yaparsak dünyanın en medeni milleti oluruz. Türkiyeden Avrupa ve Amerikaya giden Türk yavru-ları milliyetlerini, dinlerini (Zaten bilmiyor-lar) unutsunlar Hristiyan olsunlar. Ne işleri var, daha da Türkiye'ye dönmesinler.

İşte Bay Büyüktanır, müdafaanız budur. Bilmem kaç yüz Türk Doktoru mühendisi, Amerika'da, Avrupada gazetelerde okuyoruz, üzülüyoruz. Acaba Türkiye doktor, mühendis ihtiyacını karşıladı mı? Bu hâlis Türk yavru-ları memleketlerinde dinlerini, mukaddesatlarını öğrenmediler. Oraya vardıklarında, batıl da olsa dinlerini yaymak ve sevdirmek isteyen Hristiyan gençlerinin tesiri altında kaldılar. Bir kısmı hiç dönmedi. Dönenlerden pek azı âdet ve ananesine sadık kaldı. Çünkü bu gençler, ne ilkokulda ne lisede, ne de üniversitede din terbiyesi gördüler. Ancak anne, babası anlayışlı olanlar evlâtlarını tamamen öğretmenin telkinine terk edilmediler. Elimizde kalanlar da bunlardır. Yine geçenlerde okudum. İki genç Avrupadan anne ve babasına, hristiyanlığın iyi bir din olduğunu ve kabul edeceklerini yazıyorlar ve iki tane Kur'anı Kerim istiyorlar. İncille karşılaşacağız diyorlar. Karşılaştırsalar ne anlarlar. Hristiyan misyonerleri yanlarında olduktan sonra. Muhterem Peyami Safa o küçük sütununda bu vatan kaçaklarına cevap vermeğe çalışıyor. Ama ne çıkar, bir tek Peyami Safa, o kalbi kararmış zerre kadar milliyet, din ve haysiyet duygusu olmayan zavallı acaba ikna edebilir mi dersiniz? Ne münevverlerimiz bu konu ile alâkalıyormuş ne de gazetelerimiz bu mevzuda ilgi gösteriyor. Din ve iman olmasa işte böyle milliyette olmaz. Bir vatandaş olarak çok hicap duyuyoruz. Bunu duyup

ta yüzü kızarmayanlara ne demeli?

İşte muhterem öğretmen bey. Yetiştirdiğiniz anası babası Türk ve müslüman olan gençlerimizi Almanya'ya tahsile gitmek için İstanbul Alman Konsolosluğunda, dinim islâm deyip de mezhebini bilemeyen ve Alman kızı tarafından "herhalde Hanefî olacaksınız" denerek pasaportuna o şekilde kaydedilen zavallı masum Türk yavru-ları. Ne yapsınlar? Çünkü siz onları din aleyhine kıskırtıyordunuz. Din geriliktir diyorsunuz.

Ve Muhterem Büyük tanır! İyi dinle, müdafaa ettiğiniz rejim meydanda. Memleketimizde cami yerine kilise yapılırsa, Hacca gidilirse, Roma, Kudüs ve Papa ziyaret edilse, kurban yerine Noel bayramında milyonlarca körpe fidanlar kesilse, hak ve adalet, kardeşlik ve sevgi bir tarafa atılsa, geceleri sabahlara kadar içki içilse kumar oynansa, her gün cinayet zincirine bir yeni halka ilâve edilse hiç ses çıkarmıyacaksınız. Bu ahlâksızlık, bu bozukluk nereden geliyor demiyeceksiniz. Soruyorum size, bu mudur ilerlemek, bu mudur kalkınmak? Müsadenle camiye gitmekle namaz kılmakla ilerleme olmazsa, baloda, dansta kadeh tokuşturmakla bu iş hiç olmaz. Hacca gidenlerin harcadığı para israf sayılırsa, Noel babaya yapılan hediyeler, kesilen fidanlar israf sayılmaz.

Biraz basiret gözlerinizi açın da hakikatleri görmeye çalışın. Biraz maziyi hatırlayın. Türk sınırlarını Viyana kapılarına dayayan, Altayları ummanlara, Arap çöllerini Afrika sahillerine, Kafkasları Kıbrıs ve Avrupa içlerine bağlayan Türk fatihleri acaba dinsiz midir. Dinin, dolayısıyla islâmiyetin neresini terakkiye mâni gördüyseniz çıkın meydana. İsbat edin. Yoksa islâmiyetin nasıl bir din olduğunu anlamadan içtihada kalkışmayın İnsan bildiği şeyi tenkit etmeli. Bu kadar bedbinlik yeter artık. Sizin kaleminiz de zehirden başka bir şey bulunmaz mı. Eğer yukarda yaptığım isbatlar yalansa aksini isbat edin. Ben de müsterih olayım.

Muhterem Büyüktanır, Çağlayan Bey ve aynı zihniyette olanlar:

Sözlerim belki sizi kızdırdı. Ama hiç de kızmanıza mahal yok. Milliyetçi kimse-lersiniz. Hem de müslümansınız. Sorsam bu cevabı vereceksiniz. Bunda zerre kadar şüphem yok. Vatan ve milletin dertleriyle dertlenmek istiyorsunuz. Hepimizin gayesi budur. Fakat tuttuğunuz yol yanlış ve dâvanız batıl olduğu için sizi intibaa davet ediyorum. Her halde yukardaki isbatlarımı doğru buldunuz sanırım. Bakın size Allahsız, dinsiz demedim. Çünkü çok iyi anlıyorum ki inanıyorsunuz. İnanılan şeyin yapılması lâzım. Müslümanlar kardeş sevgisiyle birbirini sevmelidir. O zaman şüphesiz ki halledilmeyecek hiçbir mesele kalmaz. O sizin bahsettiğiniz dinden habersiz hocaların en az sizin kadar ve belki daha fazla biz de düşmanımız. Asıl gayemiz el ele vererek bu kör zihniyeti söküp atmaktır. Bunu yapmak için de muvaffakiyetin sırrı olan ittifak şarttır.

Gençlerimizin yabancı tebalara geçmesi ve onların inancına tâbi olması hiçbir

mız tarafından hoş karşılanmaz. Hiç birimizin gönlü buna razı olmaz. Memleketimizi niçin yabancıların adet ve ananeleri istilâ etsin. Buna nasıl tahammül edebiliriz? Bunlarla şiddetle mücadele etmeliyiz. Biz garbın ilminden istifade edeceğiz. Fikri duygular yerine şehvî arzuların inkişafına meydan vermeyeceğiz. Memleketimizi maddî, manevî iki kale suru ile tahkim edeceğiz. Böylece yabancı emellerin memleketimiz dahilindeki faaliyetini durduracağız. Herhalde bu mevzuda bu dâvada ittifak ettik sanırım. Artık dinimizi tahkir etmeyip, dinimize hariçten sokulmuş olan hurafeleri tahkir edeceğinize inanıyorum.

Bizim bu şekilde fikir birliği yapmama zemini hazırlayan Forum Mecmuasına da teşekkürlerimi arzeder, bu şayanı takdir hizmetinden dolayı tebrik ederim. Memleket dâvasında matbuatın oynadığı rol çok büyüktür. Ama ne yazık ki bunu idrak edenlerimizin sayısı çok mahduttur. Hadi hoşça kalınız.

Sevgi ve selâmlar.

Mehmet Düzgün — Kayseri

Bir İnkilâpçıya

FORUM Yazı Kuruluna:

112 sayılı Forum mecmuasında Kayseri'de Huzuri, Erdal Yücel ve aynı zihniyeti taşıyanlara başlıklı yazı sahibine cevaptır.

Yalnız cevabıma geçmeden önce, esas ne demek istediğimi madde halinde yazacağım.

1 — Cumhuriyetten sonra neden din tedrisatı yapacak esaslı bir okul açılmadı?

2 — Geriliği İslâm dininin esasında değil de İslâmiyete sızan masonlarda aramak.

3 — Avrupaya giden gençler şimdiye kadar neler icat ettiler?

4 — Mademki siz medenî insansınız neden müslümanların mukaddes haklarına tecavüz ediyorsunuz?

5 — Bütün din adamlarını kötülerken, müstesna olanlarını ayırdetmiyorsunuz?

6 — Öğretmen Okullarına neden hiç temas edilmemiş?

İşe nereden başlasam bilmem ki? Yazı sahibi B. Türköz bozuk fikirlerini güya bir fikir imiş gibi savunuyor. Acıyorum zavallıya! Din adamlarımızın hepsini gerilikle itham ediyor. Bu fikrini bir an olsun kabul edelim. Türköz bey, yazısında hakikî İslâm dinini seviyormuş gibi bir kılığa bürünerek okurlara hitap ediyor. Madem hakikî İslâmiyeti seviyorsunuz da neden Cumhuriyetten sonra kültürlü, bilgili, dinamik elemanlar yetiştirecek din okulları açılmadı? Bu ise, halkı % 99 u müslüman bir memleket için yüz kızartıcı bir suçtur. Zaten okullar açılmak şöyle dursun İslâm dini kökünden kazılıp atılmak istendi. Fakat bunda muvaffak olamadılar ve olamayacak-

lardır. Bu gün İstanbul - Heybellada da bir Papaz Okulu vardır. Neden İslâmların bir din Okulu bulunmasını Türköz bey, rica ederim birazcak olsun utanın.

İslâmiyetin ne demek olduğunu bilmeden hakaret etmeniz, sizin gibi medenî, inkılâpçı kimselere yakışmaz. Eğer İslâmiyete bir kaç sapık fikir girmişse o, da bu dini yıkmaya çalışan dönmeler, Masonlar tarafından sokulmuştur. 1492 yılında İspanyadan koçulan Yahudi kırntıları memleketimize kabul edilmişler, zamanla türlü dalaverelerle mevki sahibi olmuşlar, memleketin hakiki evlâtlarından daha zengin, daha müreffeh hayat sürmüşler, bütün matbuatı ellerine almışlardır. Bu bizim için ne acı değil mi Türköz bey?

Bu gün Türkiye'nin en zenginleri ekaliyetteki zümredir. Sebebi nedir? Niçin onlar zengin olmuşlar? Bu suallerin cevabı gayet basittir. Hakikî vatan çocukları cep-helerde toprağını, şerefini korurken, Yahudi dönmeleri cebhe gerisinde at uynatarak Türk milletinin milli sermayesini yabancı memleketlere kaçıyorlardı. Bundan daha korkuncu İslâm itikad ve şeriatına aklın ve mantığın kabul etmediği düzme savsataları sokuyorlardı. Sayın B. Türköz yazınızda saydığımız cinler, periler, sarı öküzler.. v.s. gibi saçma fikirler, saf İslâmlar arasına bu yollarla sokulmuştur. Halbuki İslâmiyet bundan 14 asır önce Güneş ve Ay tutulmasının astronomik bir olay olduğunu söylemiştir.

Gelelim şu fikrinize: Biz, müslümanlara göre bütün teknik vasıtalarını Avrupalılar Kur'andan almışlar sözünüze. Evet B. Türköz Allahüteâlâ Surei Enam ayet 59 da "Biz yaş ve kuru hiç bir şey yok ki bu kitapta bildirdik" Buyuruyor. Yani biz bu kitabı mübinde, dünyada ne mevcut sa hepsini bildirdik demektir. Fakat buna rağmen din adamları bir buluş, bir keşif yapamamışlardır. Buna şahsen ben de en az sizin kadar üzülüyorum. Ama velâkin bu gün daha çok üzüldüğümüz bir hakikat vardır. Cumhuriyetten bu tarafa, 36. yılına döndük. Dini tedrisat (Medrese) de yapmıyoruz. Müsbet ilimler okuyor ve okutuyoruz. Fakat teknik sahasında hiç bir buluş yapmıyoruz. Sayın Türköz buna ne buyururlar acaba? Şimdi de cinden, periden, sarı öküzden bahseden dersler okutulmuyor ya?

Avrupaya binlerce talebe gönderiyoruz. Bunu iftiharla kabul ederiz. Fakat bu gün Avrupa tahsili yapanlar (içerisinden iyi kalbli, vicdanlı, çalışkan vatan çocukları hariç) bize buluş, icat yerine Rock And Rol (sallan yuvarlan) dansını getiriyorlar. Batının çirkef modalarını memleketimizde tekâmül mertebesine ulaştırıyor.. Avrupadan buluş yerine Cadillak taksi getiriyorlar. Bunlara ne dersiniz Türköz bey? İşte bu işleri yoluna koymak herhalde cin, peri, öküz, boynuz dâvasından daha elzemdir zannederim. Onun için biz de böyle zihinlerini yabancıların örf ve adetleriyle kirletenleri inkılâp kırntıları sayarız. Bize

garbın tekniği, kültürü, ilmi lâzımdır.

Diyeceksiniz ki Allahtan kork! Cumhuriyetten bu yana Türkiye'de bir hamle, bir gelişme var. Evet azizim bunu biz de biliyoruz. Fakat bu gelişme zannedilmesin ki kendi buluşlarımız, kendi yapılarımızdır. Bir fabrika kurulur, malzemesi dışarıdan gelir. Askerî malzeme alınır, hariçten temin edilir. Yok yahu iftira ediyorsun!.. Türkiye'de bunları yapacak mühendisler, teknisyenler 36 seneden beri yetiştiler. Fakat ne yazık ki hiç birisi bir şeyden anlamaz. Acımamak elden gelmiyor. Vah, vah zavallılar... Daha memleketimize kurulan fabrikaların takılması, sökülmesini bilmiyen zavallılara acımak ne kadar yerinde değil mi Türköz? Hazır fabrika âletlerini yerine koymaya Almanyadan, Fransadan mühendis getiriyoruz bu bizim için ne acıdır değil mi? Bizim müsbet ilimciler kuş uykusuna yattılar galiba.

Sonra siz münevver olduğunuza göre hak ve hukukun ne demek olduğunu bizlerden daha iyi bilirsiniz. Kalpleri İslâm nûriyle çarpan 26 milyon Türkün inancına ne den fitneler sokmağa çalışıyorsunuz? Bu sizin gibi medenilere yakışmaz Hattâ insan haklarına saygı gösterdiğiniz için en büyük suçtur. Bırakın herkes mademki İslâmiyeti din olarak benimsemiş, inanmıştır. Onu inancında serbest bırakın. Onların haklarına hürmet gösterin ki sizin münevver, olgun olduğunuzu herkes kabul edebilsin.

Bütün din adamlarını kötülerken iyi olanlarını ayırdetmeniz lâzımdı. Her şeyin bir iyisi, bir de kötüsü olur değil mi? İyi kötüye daima tercih edilir. Bu gün din adamlarının içerisinde de şüphesiz ki kötüde vardır iyi de vardır. Siz ileri görüşlüler ise bunları ayırmadan ithamlara boğmuşsunuz. Bunlar size yakışmaz Türköz bey!..

Bizi atoma kılıç sallayanlar diye bir kelime kullanmışsın. B. Türköz, zannettiğin kadar cahil değiliz. Atomun 2. dünya harbinde atıldığını, Japonların teslim olduklarını biz de biliriz. Atomun 3 tesiri olduğunu da öğrendik. Bu üç tesiri sizin gibi münevver kimseye izah etmeyi doğru bulmuyorum. İşte biz atoma karşı koymayı kılıçla değil, ilmin ışığı altında, iman kuvvetinin sarsılmaz çelik duvarları ile karşılamaya çalışacağız.

Biz yazımızda daha çok mazideki Köy Enstitülerinden bahsetmiştik. Sayın B. Türköz buradan bir kelime dahi bahsetmemiştir. Sebebi nedir? Kendisinden bunu sorabilir miyiz?

Bir de şuna temas edeceğim. Bu memleket halkının mukaddesatına kim saygı gösteriyorsa o, daima iktidar sahibi olur. Bu da sizin kulağımıza küpe olsun olmaz mı? Sevgi ve saygılarımla...

Erdal Yücel — Kayseri

Not: Tesanüt istiyoruz başlıklı yazıyı yazan Mehmet Düzgün ismindeki arkadaşımıza biz de teşekkür ederiz. Sağolsun!..

Risale-i Nur Talebelerine Cevap

FORUM Yazı Kurulu'na;

Forum dergisi çıkmaya başlayalıdan beri onu seve seve okurum. Her okuyuşunda kendime daha fazla güven sağlamış olduğuma inanırım. Forumun objektifliği, samimiyetten, ilmi inandırıcılıktan, gerçekleri bütün çıplaklığı ile meydana koymaktan uzak kalmayışı, onun ne kadar ölçülü ve aydın bir yolda yürüdüğüne delilidir.

Son günlerde din münakaşalarına sık sık rastlar olduk. Bunu Forumda da ilgiyle takip etmekteyim. Forumla gönderilen mektuplarda dini savunur görünmek için, aydınlara, bilhassa geniş bir hoş görürlükle fikir hürriyetine bağlı olanlara karşı çok ağır sözler kullanılmaktadır. Bu; korkunç bir cehaletin ve taassubun tâ kendisidir. Forum gibi gerçeklere ışık tutan bir dergiye karşı insan vasfına yakıştıyacak sözleri sarfetmekten utanmalıdırlar. Zira; madem ki koyu müslümandırlar, o halde küfürden, ithamdan kaçınmaları gerekir. Karşısındakini ikna edemiyen kişi hangi anlayış ve yetenekte kaldığını bilmelidir.

1 Kasım 1958 tarihli 111. sayımızda da Kayseri'den gelen safsata ve hezeyanları görmekteyiz. "Huzuri" ve "Erdal Yücel" imzaları altında olan bu mektuplar ilmi bir savunma yolu tutmaktan ziyade düşüncüyü boğuntuya vermektedir. Hele E. Yücel'in mektubu!.. Yanyana sıralanmış küfürler silsilesinden başka bir şey değildir. Forumculara "kalbleri kararır, firavunlar" diyenlere bir daha sormalı: Sizin temiz kalpleriniz böyle midir?.. Sizin insana saygınız, faziletiniz bu mudur? Sizin aydın kafalarınız sadece bu küfürleri mi yaratabiliyor ..

Öyleyse, çok yazık!.. Dalâletin içinde olan asıl sizsiniz E. Yücel.

Eğer ilmi selâhiyetinize güveniyorsanız, kendinizi savunmakta hürsünüz. Fakat bu hürriyet, sövmeler hürriyeti olmasa gerek. İnsan kısırlığını, güçsüzlüğünü örtbast etmek için türlü, türlü fanatik usullere başvurmamalı. Gerçek fazilet bunu gerektirir. Şahsiyet sahibi olmak bir kabiliyet ve çabanın sonucudur. Şahsiyetsizlik ise, daha ziyade bir tenbelliğin, ruhi bir çöküntünün görünüşünden başka ne olabilir. Dinin taassubunu şahsiyet diye edinmek ise, insanın kendisindeki gelişim kaynaklarını tıkamasıdır. Hele onun nazari müdafii kesilmek, her türlü tekamülü altüst eder.

Sana soruyorum Bay E. Yücel, neyi savuruyorsun? Dini mi? Müslümanlığı mı? Peki, kabul. Ama dinin hangi yönünü?.. Ahlâki vecizelerini mi? Tarihçesini mi, mucizelerini mi, insanlık için söylenen vaadlerini mi, yoksa gene mukaddes kitapları çıkarılan, özü deye arzedilen tatbikat şeklini mi? Nesini!.. İslâmın ruhuna mı inanıyorsun, yoksa her şeyine deyip beş vakit namaz kılmakla insanlığın, imanın bütünlediğine mi inanıyorsun? Ben sana şükadarcıyı fısıldayayım, ahpap (!) gücenme ama, sen din değil, hiç bir şey bilmiyorsun. Bilseydin aczini, şunun - bunun, o müessesenin, bu perdenin arkasına gizlenerek değil; efendice, - sizin tâbirinizle -

zâhıde karşınıza çıkar, bizi ikna ederdin. Oysa, sen ne yapmışsın; içinde kusanmadığın ne kadar zehir varsa hepsini çıkarmışsın. Çok ayıp, çok. Böyle hareketler insan olana, hele sizin gibi dinin ulviyetini halka yaymak hevesinde olanlara hiç yakışmaz. Siz dinin safsatasıyla boğulacağımıza "İlim Çinde bile olsa, onu git ara" diyen islâmın değerli sözlerinden ilham alarak "Forumla" saygı göstermeliydiniz. Bunu maalesef yapmadınız ve yapmak dahi istemiyor görünüyorsunuz.

Forumcuları, dini ibadethanelere çağırıyorsunuz. Hattâ kimisini yurt dışı ediyorsunuz. Burada birazcık düşünelim. Acaba, bu sözlerden ne anlam çıkacağını, bir ucunun nereye dayanacağını düşündünüz mü? Esasen dinde zorlama yoktur. Bu dinin kendisinde olduğu gibi, Cumhuriyet Anayasamızla da mukayyettir. Bu emri ne sen verebilirsin, ne ben, ne de öteki, ahpap. Bu; vicdanın, hür düşüncenin samimiyetine bağlıdır. Allah seni yaratırken, beni de senin gibi hür yarattığına göre, ne diye senin gitmek hakkın olur da benim gitmek hakkın olmaz. Aklın kabul etmediği bir şeyi Allah kabul eder mi?.. Aklın gelişmesi ise, asırlık fikirleri savunmakla, dogmatik sözleri ezbere tekrarlamakla olmaz. Bilâkîs bilgiyle, yeni yeni düşünme sistemleri kurmakla olur. Asrımız muasır medeniyetin zirvesindedir. İnsanoğlu, bir taraftan teknik alanda Aya, ayak basmaya çalışırken diğer yönde, insan ruhunun en ince olgularını dahi meydana çıkarmış, gerçek bir insan terbiyesini uygulamaya başlamıştır. Fakat bununla da yetinmiyor. Didiniyor; dakikasını iyi şeyler yaratmak uğruna harcıyor. Bugünkü yarattığı düşünce uymıyacak şekilde daha üstün oluyor ve bununla haklı olarak gurur duyuyor, insan olduğundan kıvançla bahsediyor.

İşte; bay Yücel, bizim istediğimiz, inancımız böylesine bir dünyadır. Bugün yarattığımız, yarınkıne uymıyacak; yarın daha iyisi yaratılacak. Biz böyle ideallerin peşindeyiz. Bu mu sizin beğenmediğiniz Forum okuru?.. "Atatürk inkılapları arkasına" saklanmakla itham ediyorsunuz. Bunu ben bir Forum okuyucusu olarak reddediyorum: Hayır, bu yanlış. Biz, Atatürkün "Hakiki mürşit ilimdir" şiarıyla yolumuzda inançla yürümekteyiz. Ülkümüz, bütün hür insan topluluklarının ulaştığı seviyeye biran önce yetişmektir. İlim ise, eskileri süzerek yeniyeye dayanmakla olur. Yoksa sizin iddia ettiğiniz gibi inatla, kökürüne inanmakla olmaz.

Öyle, bir câhlin ağzından çıkan söze hikmet, bir softa Şeyh'in bir tek cümlesine kanun gibi tapmakla iş yürümmez. Sözlerden çıkarabildiğimiz anlamları kendimize maletmek, onların daha iyisini yapmak, yaratmak başuca işimiz olmalıdır.

Düşünelim, islâmiyeti parlatan, onu yürüten kimler olmuştur. Zamanlarının ilim adamları değil mi? Hattâ bu; milletlere göre karakter almış, millileşmiştir. İbni Sina gibi filozoflar kendi ışıklarından fedakârlık etmemişler midir?.. Böylece din, binginlerin çıkardıkları hükümlerle halka maledilmiştir. Mukaddes kitaplardan "Şeriat kanunları" çıkarılmıştır. Bu da, zamana göre değişebilir. Vaktiyle din düşünürleri başta gelen karakter timsalleri imiş. Bugün

ise, medeni ve insanî hasletler dinden daha üstün etken almaktadır. İnsan zekâ ve duyarlılığı bilinmeyenlerin muhayyilesini kurmakla meşgul. Bunu yaratan da şematik kafalardır, dogmatik değil.

Son olarak, skolâstik müesseselerle bağrısanlara ya da geri düşünmenin girdabına gömülmüş olanlara diyeceğim şu olabilir. Boşuna kendi benliğini küçültmek istemiyor, zekânın üstünlüğüne inanıyorsanız, vazgeçin bu kurnazca cyunlardan. Yok eğer, daha diyecekleriniz varsa meydan açık. Yalnız, sizin gibi düşünmeyenleri, size benzemiyenleri itham etmek, yurt dışı, millet safından dışarı etmek olmamalı işiniz. Zira bu itham, ağır olduğu kadar, sizin selâhiyetiniz, hükmünüz dışındadır.

Aksi takdirde yaptıklarımız, ilmi yetersizliğinizden, korkaklığınızdan başka bir şey değildir.

Mehmet Yalçın — AYDIN

Güç Yetişen Kişiler

FORUM Yazı Kuruluna:

Güç yetişen kişiler daima bir oluş bir ilerleme, bir güzele ulaşma çabasındadır. Doğru bildiği yolda her şeye rağmen, her şeye karşı yalnız yürür.

Nankörlük, kıskançlık, bencillik onun kapısına uğramaz. Doğruluk, temizlik, kişilik sevgisi onun benliğidir.

O kişileri aldatmaz, o paraya, pula, yalancı şöhrete tapmaz. Bugün bulur, bugün yer fakat bir hiç'e el ayu açmaz.

Doç. Dr. Şehsuvaroğlu'nun "O insandır ki, kısa ömürlerinde insanıyeti bir lokomatif gibi arkalarına takar, yüzyıllar ötesine ulaştırırlar." sözü ise bu tip kişileri en doğru şekilde tanımlar. Fakat bu gibi kişiler yaşadıkları çağlarda yalnız bırakıldıkları gibi ölümlemlerinden sonrada ileri, yapıcı, aydınlatıcı fikirleri bir dolaba kitlenir, çok ca da unutulur gider.

Unutulmasa dahi alınteri düşünüler uygulanma alanı bulamaz. Bir zaman uygulansada, bir zaman sonra yine unutulmaya yüz tutar. Yine kötü benciler, gerici-ler, yiyiciler, yalnızca özel çıkarını, midesini düşünenler öne geçme yollarını bulur. Öyle olmasaydı, evet öyle olmasaydı eski uygarlıklardan beri gelmiş geçmiş gerçekte aydın kişiler yeryüzüne bir yürüyüş, bir sulh yolu, bir rahatlık yolu göstermiş olurlardı.

İkel düşünüşlü, zavallı kişiler düzünelerle diplomalı da olsalar midesinin peşinden bir kör duman içinde, nicelerinin omuzlarına basa basa yürümekten kendilerini kurtaramazlar. Belkide ezmetten, inletmekten kıvanç duyarlar.

Yine Şehsuvaroğlu "Bilgi kişilerin ayakları altında tepeler, dağlar kurar, ufkunu genişletir. Cahil bir kişinin ise tıpkı düzlükteki bir kişi gibi ufku çok dardır.

Basit kişi bugünkü küçük çıkarlarının peşindedir.

Yokluktan, kuyruktan şikâyet ediliyor. Fakat gerçek derdin şahsiyet yokluğu, yetmişmiş, olgun kişilerin azlığı olduğunun acaba kaç kişi farkında?" diyor. Evet acaba kaç kişi farkında... Saygılarımla,

İ. Kapıcıoğlu - Adana

Ne Diyorlar

Düşünenlerin Yenilgisi

Pierre — Henri SIMON

Bütün düşünenlerin hep solda olmadıkları herkesce malûm. Sağda da düşünenler var; belki Barres ve Maurras zamanındaki kadar kalabalık ve parlak değiller ama, yine de toplumsal gelenekçilik ile muhafazakârlığın, millete tapışın ve askerî idealciliğin değerlerini doktrin şekline sokmaktan geri kalmıyorlar. Komünistleri de hesaba katmak gerek; on onbeş yıl öncesine göre insanı daha az ikna edebiliyorlar; kendileri de daha az ikna edilmiş durumdadır; Moskova'daki otokratlara umutsuzca bağlanmışlar; tarihi, diyalektik maddeciliğin süzgecinden geçirmekle meşgüller. Bu iki ucun arasında, Fransız aydınlarının çoğu, inanmış ve bağlanmış bakımından, hep liberal kimseler; Devletin varlığını türlü yollardan zarurî gösteriyorlar, ondan sonra da "hikmet-i hükümet" diye ileri sürülen şeylere şüpheyle bakıyorlar. Onlara göre, medeniyetin ilk şartı insan haklarının tanınmasıdır; gerçekte ilerleyebilmek için de eşitliğin ve adaletin kurumlarına ve olgulara sokulması gerekir. Kişilerin bilinçleri üzerinde iktidarların baskısı diye bilinen herşeyi, kapitalizm, sömürgecilik, güdümlü propaganda ve totaliter diktatörlüğün her şeklini reddederler; kanun teminatlarını ortadan kaldıran her türlü keyfi hareket onların hiç hoşuna gitmez. Eskidenberi tenkitçi düşünceyle hareket ediş ve yüzyılların büyük liberal düşünürleriyle aşinalık, bunları, ister istemez solla birlikte düşünmeye sevketmekte ve hiç olmazsa, hareket adalet ve hürriyet hamleleri solda toplandığı müddetçe böyle bir kutuplaşma devam etmektedir. Bütün dinî mezheplere, bütün toplumsal çevrelere dağılan ve çeşitli felsefi eğilimlerin etkisi altında bulunan bu kimselere "düşünenler partisi" dense hiç de yanlış olmaz. Bu parti, genel kurmayın keyfi bir kararına karşı Dreyfus'u tutmuş, kralcı zihniyete karşı Cumhuriyetçi düzeni savunmuş, Vichy'ye karşı hür Fransızlarla birlikte cephe almış, beyaz ırkçılara karşı zencileri kovmuş, zincirden boşanan kuvvetler karşısında hizmet ve kültür bağlarının korunmasına çalışmıştır.

Faaliyetlerine bakılırsa, bu parti hayli kuvvetli. Tanınmış yazarlar hep bu düşünürler partisine bağlanmış; partinin Üniversite'de de daima ağır basan bir kuvveti var; en iyi haber alan ve en çok yayılan gazeteler bu parti mensuplarının fikirlerini ifade etmekte ve nihayet, dışarıya karşı da Fransız düşüncesinin en belirli veche-sini bu parti göstermekte. Halbuki, bu partinin ateşli bir şekilde katıldığı siyasî hayatta halkla yapılan sen danışmalar, düşünenler partisi diye bir partinin bu sahadaki hiçliğini açıkça ortaya koymuştur. Bu partinin anayasa ve demokrasi bakımından duyduğu endişelerin ve gösterdiği titiz-

liğin gerçek ağırlığı zaten referandum sırasında anlaşılıyordu; yine de, geçirilen imtihanın sonuçları tam belirli değildi, çünkü türlü hâllerde ve türlü sebeplerden dolayı, "evet" in liberal bir anlam ifade etmesi pekâlâ mümkündür. Fakat Meclis seçimleri artık hiç bir şüphe bırakmadı ortada: düşünenlerin partisi en ağır yenilgiye uğrayan partidir.

Sebepler, seçimlerin, de Gaulle lehine sonuçlanması değil: 18 Haziran 1940 günü ayaklanan, meşhur Brazzaville nutkunu söyleyen, hattâ son Constantine konuşmasını yapan ve General Salan'a mektup yollayan adam, liberaller için ne bir hasım sayılabilir, ne de korkacak bir kimse. Onları endişelendiren ve aleyhte mücadeleye sevkeden şey, De Gaulle'cülüğün muayyen bir şeklidir; onların istemedikleri De Gaulle'cülük, büyük bir adamın adı gerisinde tehlikeli refleksi gizlemekte, asker hayranlığı, hürçün milliyetçilik, gerçek meseleleri bilmemezlük ve artık olayların dengesi yüzünden mahkûm edilmiş bir hegemonyaya karşı duyulan rızıkolu hasretler hep bu perdenin arkasında birleşmektedir. Ama ne var ki, Fransızların beşte üçü böyle bir De Gaulle'cülüğe oy verdi. Hem de oylar serbest bir şekilde verildi: seçmenlerin resmî propaganda yoluyla ruhca nasıl hazır bir hâle getirildiği hakkında neler söylenirse söylensin, bunlar her şeyi silip süpüren büyük dalgayı izaha kâfi gelmiyor; öyle bir dalga ki, solcu De Gaulle'cüler ve Mendes - France, Mitterrand, Defferre gibi solculuklarına daha fazla düşünce, daha fazla doktrin getirecek olan kimseleri bile sürükleyip götürdü. Jacques Chevollier ve Savary gibi akıllı liberaller de adaylıkla ortaya çıkıp şerefli bir seçim mücadelesine atılmamın bile imkânsız olduğunu ileri sürüyorlardı; nitekim oylamanın sonuçları onları bu korkularında yerdan göğe kadar haklı çıkardı; işte, yeni solun çöküşüyle birlikte, bugünkü başarısızlığımızın en reddedilmez delili...

İnsan, mücadeleye bir fikirle girerse, bozgundaki burukluk da artıyor: bir gerçeğe sarılmışız; onu tehlike ortasında ve yerlerde sürünür görmek acı veriyor bize. Ama, bir yandan da bir avunma ve bir ölcalma umudu var: aslında doğru ve haklı olan bir siyasî düşüncenin geri gelebilme ihtimalleri olduğu gibi ortadan kalkmıyor. İhtimal demek gerek, çünkü kesin birşey söylemek imkânsız. Aklın her zaman haklı çıkacağını iki kere iki dört eder gibi söyleyebilen idealistlere hayranım: Yeter derecede uzun zaman içinde bu doğru ama, Hitlercilik devrinde görüldüğü gibi, arada deliliğin kazanacağı kısacık zafer, tam bir felâketin çökürmesi için yeter de artar bile.

Naziliğin eşliğindeyiz demiyorum, hattâ 1958 Kasımında kurulan Meclisin faşist olduğunu da söylemiyorum. Yalnızca, bu Meclisin içinde Faşizme gayet elverişli mikro yuvalarının, mikrop kültürlerinin bulunduğunu gözümünden kaçmıyor. Çıkıp orada liberal düşüncü savunmak imkânsız değil: bir defa, Fransızlara vergi o sağ duyu yok mu, kendi siyasî düşüncelerinin boşluğu sayesinde dalganın tepesine çıkabilmiş olan böyle bir şekilsiz ve ölçsüz kalabalığı bile doğru yola getirir; karmakarışık görünen o kalabalık, meselelerin aşını öğrenir öğrenmez sağduyuyla hareket etmeğe başlar. Sonra, şefler, elebaşılık eden şefler. Onlar da, zafere doyar ve sloganları bırakıp istatistiklere, formülleri bırakıp gerçeklere sarılırlarsa, Fransada demokrasi dışında hiç bir şey yapılamayacağını anlayacaklardır. Hiç bir şey, ne iktisadî ve toplumsal alanda, ne hukukta, ne iç dünyamızın işlerinde ne Cezayir harbi karşısında, ne de Avrupanın kuruluşunda, demokrasinin olmayacağı. Böyle bir düzen çinde herşey mümkün; hattâ Mr. Jacques Soustelle'in, yine eski faşist düşmanı aydın niteliğine bağlı kalması ve Cumhuriyeti savunarak siyasî hayatını büyüklükle bitirmesi bile. Çok şükür, Cumhuriyeti savunmak için De Gaulle'ün yol değiştirmesine de lüzum yok: zaten hürriyetin en kuvvetli kozu da buradadır.

De Gaulle konusunda, düşünenler partisini üç eğilime bölünmüş görüyorum. Bir defa, bütüncüler var; bunlar generalin, kendisini iktidara getirenlere dayandığını düşünerek, De Gaulle'cülüğü toptan kabul veya reddetmek gerektiğine inanıyorlar; müritleriyle ve mâbuduyla birlikte. Hürriyet davasındaki savcı sorumlulukları her zaman için su götürün komünistler dışında, bu eğilim azınlıkta kalıyor. Sayıları çok daha kabarık olan bazı muhalifler de var ki bunların tutumu hayli nüanslı: kendileri De Gaulle'ün liberallikinden veya niyetlerinin safliğından şüphe etmiyorlar ama, onun gibi, harekete geçirdiği kuvvetlerin elinde esir bulunan bir adamın ister istemez kendi sürülerini takip edeceğini söylüyorlar. Onlara göre, bu yolun sonunda, Cezayir siyaseti muhakkak başarısızlığa uğrayacak, büyüklük, politikası yüzünden iktisadî çöküntü ortaya çıkacak, beliren toplumsal düzensizliklere ve ulusal hayal kırıklıklarına karşı tek kurtuluş çaresi olarak faşizme sarılmak gerekecektir. Aralarında bulunduğu itiraf edeceğim bir üçüncü grup daha var ki, bunlar da De Gaulle'e hâlâ iki cepheden güvenmekte devam ediyorlar: bir defa, onun Cumhuriyete olan bağlılığına güveniyorlar, sonra da insanı bir düzeni yerleştirmek, sağ duyu ve hürriyet siyaseti götürmek bakımından onun takınacağı tavır verimliliğine inanıyorlar.

Ashına bakılırsa, De Gaulle'e güvenmeyip de ne yapabiliriz ki. Bir an için, bir kazanın bir kum tanesinin, yahut da durumda vuku bulacak çok daha derin bir değişikliğin, onu ortadan kaldırdığını farzedelim. O takdirde, M. Biaggi ve M. Lagallarde'in solda oturmak zorunda kalacakları, Mr. Le Pen'in bağımsız köylü postu na bürüneceği, M. Baylot'nun hristiyan de-

mokrat rolünde görüleceği ve nihayet işçi sınıfının iradesini temsil edecek pek az kimsenin bulunacağı bir parlâmentoda, demokrasinin, Cezayir barışının, toplumsal düzenin ve hattâ Fransız Birliği'nin akıbeti nice olacaktır. De Gaulle giderse, onun kırk yılda bir eline geçen ve ashnda istenmeyen Meclisi de parça parça olacak ve hattâ yeni sistem tamamen çökecektir, diyenler çıkabilir. Hiç merak edilmesin, şimdi Meclise gelenler oraya yerleşmeğe çalışmaktadırlar ve hiç şüphesiz, koltuklarını sağlamlaştırmak için ellerinden geleni yapacaklardır. Milletinin sinesinde gizli duran demokratik kuvvetlerin etkisine gelince, müsaadenizle, ben bunun etkenliğinden, hiç olmazsa şimdilik, şüphe ediyorum. Demek ki, tekrar ediyorum, demokrasiyle kanunî faşizm arasında, Fransanın kurtuluşuyla devamlı harp arasında, sağduyuyla mace-ralar arasında, bugün için, sadece bir tek adamın itibarı, otoritesi ve vicdanı kalmıştır.

İtiraf edeyim ki, bizler, yani düşünönerler ve liberaller, çetin bir paradoksun içindedeyiz: demokratiz, fakat demokrasi bizim aleyhimize hüküm vermiştir; Cumhuriyetçiyiz, millî temsil haklarını muhafaza etmek için savaştık; şimdi de bir Meclis çoğunluğunun milliyetçiliğe ve diktatörlüğe yönelmesini önlemek için umudumuzu başkanın otoritesine bağladık. Hoş bir şey değil ama; gerçek bu. Yüzümüz kızarmamalı yenilginin utancından, çünkü dâvamız hâlâ haklı dâva olarak kalmaktadır; gelecekte umudumuzu kesmeğe de lüzum yok, çünkü, geri geliş nasıl olursa olsun, bizim şimdi dayandığımız gerçek bütün ağırlığını ve ışığını henüz kaybetmemiştir. Ne olursa olsun, siyasetle, kuvvetlerin ve olayların tam ölçüsü dışında hiç bir şey yapmağa imkân yok. Böyle bir tahlilin doğruluğuna sırt çevirmektense, içinde bulunduğumuz durumunun sahteliğini itiraf etmek herhalde çok daha iyidir.

Le Monde, Paris, 18 Aralık 1958 (MS)

Kültür Ve Sanat

Kültür Hayatımız Tehlikededir.

Harekete geçen cehaletten daha korkunç bir şey yoktur.

Goethe

Zinde KİP

Şu acı gerçekle karşı karşıya bulunmaktayız: Ruhlarımıza kıymet ve fazilet, aklımıza metod ve bilgi verecek kültür eserlerimiz ve faaliyetlerimiz ihmal, plânsızlık ve meseleye ehemmiyet verilmemesi sebebiyle cılızlaşmaya; değerli şeyler görmeyi, okumayı, dinlemeyi büyük bir ihtiyaç telâkki eden kitle üzerindeki tesirlerini günden güne kaybetmeye başlamışlardır. Halbuki, milletimizin her zamandan fazla bugün, dünyanın bu karışık ve düzensiz devrinde, ciddi ve bilgili insanlara, ilmi ve birleştirici fikirlere, kültür yayımlarına şiddetle ihtiyacı vardır. Bu ise milletimizin bekâsını temin edecek tek kurtuluş yoludur. Gerçi fikir adamlarımız, memleketin selâmeti uğruna her şeyi göze alan pek mahdud münevverlerimiz, kültür hayatımızın tamamen inkiraz etmemesi için son gayretlerini sarfetmektedirler. Lâkin dâvanın ihtişamı meseleye devletin alâka ve himmetini zaruri kılmakta, aksi halde münferit hamlelerin de ergeç son bulacağı aydın çevrelerde köklü bir kanaat halinde yerleşmektedir.

Maddî sıkıntılardan çok daha önemli olması icap eden manevî sıkıntılardan halkı kurtarmak maksadıyla memleket çapında ve ilmi mahiyette sosyal ve sürekli bir araştırma ve etüdün zarureti henüz ilgili makamlarca anlaşılammış, dolayısı ile harekete geçilememiştir. Gerçi halkın şuurunda şimdilik maddî sıkıntılar ön plândadır. Fakat bunun hep böyle devam edeceğini

tahmin ve kabul etmek çok yanlış ve zararlı olacaktır. Bugün halkımızın büyük kısmı en iptidai ihtiyaçlarını tatmin için mücadele ettiğinden kültür hayatının mevcudiyetinden bile habersizdir. Okuma yazma bilenlerimizin ekseriyeti de fikir faaliyetlerinin zevkine ve mânasına erişemediklerinden, kültür geriliği karşısında fazla müteessir olmamaktadırlar. Yarım yamalak okuma öğrenip ilkokuldan sonra hayata atılan büyük kitleyi bir tarafa bırakıp, ortaokul veya liseyi bitirenleri, hatta Üniversite mezunlarını göz önüne getirerek, bunların kültür faaliyetleri ve eserleri karşısındaki durumlarını incelersek, vaziyetin vahametini derhal idrak ederiz. Durumu küçük misallerle aydınlatalım. Bugün Türkiye'de 25.000 üniversite talebesi ve bu miktara yakın üniveriste ve yüksek mektep mezunu vardır. Hal böyle iken, bir kültür ve fikir mecmuasının satışı ancak pek mahdud abonelerine inhisar eder ve serbest piyasada güllünc denecek kadar az satış yapar, İstanbul gibi sözde bir kültür şehrinin merkezi bir yerinde, mevsiminde ve günün en müsait saatinde verilen ilmi bir konferansa bir avuç insan gelir, ilmi veya kültürel cemiyetler varidatsızlık, alâkasızlık, yersizlik yüzünden faaliyetlerine her dakika son verme tehlikesiyle karşı karşıya bulunurlarsa, üniversite mezun ve talebelerinin dahi kültür cereyanlarına ve temalarına iştirak etmedikleri neticesine varılır. O üniveriste talebeleri ki, maalesef

hâlâ barınacak bir yurt, lisan meselesi, yemek meselesi v. s. gibi mevzularla uğraşmak ve mücadele etmek mecburiyetinde bırakılmakta, memleketin ana dâvalarına, felsefi ve sosyal problemlerine fikren yükselememektedirler.

Kâğıt için alınan son kararlar cehaletin yaygın koyu bulutlarını biraz daha karartmıştır. Kalabilen tek tük ilmi dergi de kapanmak üzeredir. Son beş sene içinde (Yücel, Kültür Dünyası, Türk Yurdu...) gibi fikir dergileri neşir hayatlarına çeşitli imkânsızlık ve alâkasızlık yüzünden son vermek mecburiyetinde kalmışlardır. Memleket dışından gelen mecmualar ise, yine son kararlarla âdi bir ithal malı gibi düşünülmüş, fiatları yeni kurulara uydurulmuş, bununla da iktifa edilmeyerek bu mecmuaları satanlara yüzde seksen kâr haddi tanınmıştır.

Şimdi bu mecmuaları ancak apartman sahibi münevverler okuyabilmektedirler. Ecnabi mecmuaları okumak, ekserisi mütevazi bütçeli, hattâ bugünkü iktisadî şartlar içinde, mahdud ve dar gelirli addedilebilecek olan vatandaşlarımız (Memur, öğretmen, emekli) için bir hayal haline geldikten sonra, millete yenilik önderliği ve fikir bayraktarlığı yapması icap eden bu kitle de muasır kültürle beslenemeyecek ve manen cılızlaşacaktır.

Ayrıca, mevcut kâğıdımızı ciddi ve kaliteli eserlere tahsis etmek, ilmi, mesleki ve kültürel yayımları her bakımdan desteklemek yoluna gidileceği yerde, kâğıt stokumuz kara neşriyata, köylere bol miktarda sevkedilen dua kitaplarına, orta çağ karanlığı aşılardan yayına, cinsi arzuları tahrik eden pespaye mecmualara sarfedilmektedir.

Bu kara neşriyat, memleketimizde, günden güne kara fikirli, mürteci, uyuşuk veya azgın ruhlu insanları çoğaltmakta, halk kütlesini, Kültür kaynağımız olması icap eden Greko - Lâtin dünyasından gitgide uzaklaştırmaktadır.

Halk üzerinde kültürel etki yapabilecek diğer vasıta ve müesseseler de (Radyo, sinema, tiyatro, iş ve eğlence yerleri) eğitici ve kalkındırıcı kalitelerini son yıllarda hemen hemen kaybetmişlerdir. Lâğvedilen Halkevlerinin yerine eşdeğer kültür müesseseleri kaim olmamıştır. Futbol maçları şehirlerdeki toplulukların bir numaralı meşgalesi haline gelmiştir. Gençlik başıboş halde, öndersiz ve idealsiz, günlerini geçirmektedir. Mekteplerde tatbik edilen program tamamen ortaçağın skolâstik eğitiminden mühlhendir. Bu programla gençliğe ne hümanist terbiye verilebilir, ne tam mesleki formasyon ve teknolojik yaratıcılık, ne de millî terbiye kazandırabilir. Hal böyle iken, mütemediyen (Depo - Mektep) ler açılmakta, ne yapacağını bilmeyen diplomahlar çoğalmaktadır. Bu yıl İstanbul Üniversitesine 7000 lise mezunu müracaat etmiş, bunların 2500 ü, Üniversite kontenjanı çok aşmış bulunduğu ortada kalmıştır. Üniversiteye kabul edilenler ise tamamen tesadüfi usullerle müstakbel mesleklerini seçmişlerdir. Gençliğin büyük kısmı, bu şekilde, kendilerine güvendikleri veya hayatta muvaffak olacakları ümidini besledikleri mesleklerle değil, açıkta kalmamak

için kontenjanı dolmamış fakültelere kaydolmuşlar veya kaydedilmişlerdir. Bu durum, ilerde memleketi idare edecek zümrenin ne şekilde muamele gördüğünü, mukadderatının nasıl tayin edildiğini göstermesi bakımından sadece korkunç ve dehşet vericidir.

Memleketimizde hiç bir eğitim müessesesi, bugün, üzerine düşen en büyük vazifeyi, yirminci asrın insanını yetiştirme ve hayata bağlama vazifesini yapamamaktadır. Temelden bir cemiyet ve Maarif reformuna muhtacdır. Bunun için, siyasi mülâhazalarla hareket etmeyen, ilmi zahniyeti haiz, cesur ve faziletli vatandaşlarda mürekkep bir sevki idare heyetini tam selâhiyetle derhal iş başına getirmelidir. Bu heyet, ilmi metodlarla hareket edeceğinden, bütün meselelerimizi halletmek şansına ancak bu yoldan kavuşabiliriz. Bunu yapmadığımız takdirde daha geri çağlara ve iptidai zihniyete sürüklenmemiz mukadderdir. Medeniyet izafidir. Yavaş ilerleyen, programsız ve plânsız milletler, ahlâk, din, ekonomi, ticaret ve Maarif müesseselerini rasyonel ve âdil bir hale getirmeyen milletler, süratle gelişen milletler arasındaki yerlerini kaybetmeye ve zevale mahkûm olurlar. Bu, tabiat kanunu kadar kesin sosyal bir kanundur.

Sosyal reformumuzu sağlayacak ve ve kültür hayatımızı canlandıracak ilk tedbirleri almak için iktisaden gelişmemizi beklemek, yapılmakta olan hataların en büyüğüdür. Tarih boyunca hiç bir milletin kültür hayatı geriledikçe iktisaden geliştiği görülmemiştir. Bilâkis, kafaca ve sosyal tesanüt bakımından gelişen milletler, bütün iktisadî güçlüklerle rağmen inkişaf etmişlerdir. Son dünya harbinden sonra, mağlup ve parasız Alman milleti, yalnız sahip olduğu bilgi, enerji, plân ve organizasyon kabiliyeti ile yurdunu baştan başa fabrikalarla donatmış, istihsalini harpten evvelki seviyeye ulaştırmıştır. Neticede, millî bankasında milyonlarca mark döviz tasarruf etmiştir. Alman mucizesi denilen bu keyfiyet, kültür hamlesinin iktisadî gelişmeden sonra değil bilâkis ona takaddüm etmesi halinde, milletlerin her an kalkınabileceğini isbat etmiştir. Tarihe göz atıldığı zaman bunun benzeri misallere sık sık tesadüf edilebilir. İlk çağlardan bugüne kadar uzanan medeniyetlerde toplumların ancak fikren uyup, inkişaf ettikten sonra dış âlem üzerinde müessir oldukları müşahede edilir. Asur Sümer, Mısır, Yunan ve Hint medeniyetlerinde, şehirlerin kuruluşunu su yollarının tesisini, mimarî eserlerin doğuşunu hayranlıkla seyrediyoruz. Keza, Rönesansın getirdiği fikir uyanışından sonra Avrupalıların el ve kol hareketleri aklın ışığı altında daha verimli olmuş, müteakiben, Fransız inkilâbını hazırlayan büyük mütefekkirlerin eserleri fertleri yeni bir dünya görüşü ile tevhiz ederek, onlara, çalışma şevki, tabiatın zevk alma, hemeinsine saygı gibi hasletleri aşılamışlardır. Dolayısı ile ferdin kendine ve insanlara olan itimadı artmış, kafa ve el işinin beraberliği sayesinde Avrupanın iktisadî durumu gelişmiş, Avrupalının hayat seviyesi yükselmiştir. Amerikanın bugünkü göz kamaştırıcı serveti de, her iktisadî sos-

yal müessesesinin başında işinin ehli müte-hassısların bulunması, her faaliyetin bir plân ve program dahilinde yürütülmesinden hasılolmuştur. Keza, bu memlekette tekniğin müthiş inkişafı, kültür hayatının daima canlı bir halde bulunuşundan, eğitim programlarının süratle gelişen tekniğin ve hayatın icaplarına göre tanzim edilmesinden, ayrıca on binlerce pedagoğ ve psikolog'un insan ve problemleri üzerinde çalışmasından ileri gelmiştir.

Bu misallerden anlaşılacağı üzere, iktisadi kalkınmanın kültürel kalkınmaya takaddüm etmesi şartı ve mecburiyeti kat'iyyen varit değildir ve gayri ilmi bir faraziye'dir. Kültür ve fikir hamlesi olmadan, milletin ruhu ve kafası aydınlanmadan

yapılan her maddî yapı her tesis bir zorlama eseridir. Bu yapı fonksiyonsuz kalır, yapı ile insan ruhu ve toplum arasında canlı ve sürekli münasebetler kurulamaz. Zira, tekniğin fonksiyonu kültür sayesinde tesis edilir veya mükemmel hale getirilebilir.

Hüfâsa olarak diyebiliriz ki; Milletimizi fikren geliştirmek, hürâfelerden kurtarmak, ona, kültür hayatının nimetlerini tattırmak ve aşlamak mecburiyetindeyiz. Fikrî sahada geri kalmış bir milletin hiç olmazsa müsavi seviyeye erişmek, ancak memleket ölçüsünde bir kültür ve sosyal tesanüt programı yapmak ve bunu dirayetli ve selâhiyetli ellerde bırakmakla kabil olacaktır.

Yaz Uykusundan Sonra

Turgut UYAR

Dergilerimiz "yaz uykusu"ndan uyanırlar. Yaz ayları içinde ya büsbütün çıkmayan, ya da çıksa bile durgunlukları, hareketsizlikleri yüzünden çıkmalarıyla çıkmaları arasında önemli bir ayırım bulunmayan dergiler, başlayan kış aylarıyla birlikte, kendilerini gösterme, seslerini duyurma çabasındalar. Yaz uykusu bir kez daha dediğim gibi, çoğu tembel yazarlarımızın, okumayı sürekli bir alışkı edinmemiş aydınlarımızın istekle sarıldığı bir bahane, bir çeşit kaçış niteliğini aldı artık. Kötü bir genelek haline geldi sanat etkinliklerinin yazın tavsaması. Dergilerin bir çoğu, bir kaç aylığına yaz dinlenisi yapıyorlar, yazın da çıkmakta devam edenlere bir bezginlik, bir durgunluk çöküyor, kitap basımları duruyor yahut azalıyor kitap ve dergi satışları önemli ölçülerde düşüyor, resim sergilerinin tiyatroların sözü edilmez oluyor, yaz uykusu başlıyor.

Bu halin sebeplerini araştırın çok yazarımız oldu. Bulunabilen sebepler arasında, çoğu büyük kentlerde oturan yazarların, yaz dinlenmeleri için bu kentlerden ayrılmaları, bir bakıma sanat etkinliklerini hazırlayan, yoğunlaştıran, hiç değilse hızlandıran bir başka topluluğun, yüksek öğrenim öğrencilerinin yaz aylarında sılalarına dağılmaları var. Ama aslına bakılırsa, bu meseledeki, sebep - sonuç bağınında kolay kolay açıklanamaz bir girişime var. Sanatla ilintilerimizde, uğraşmalarımızda, boş vakitleri iyiye kullanma değil de, sıkıntılı dolmuş vakitleri hoşça geçirme eğiliminin belirtileri seziniyor. Okumayı bir iş, bir alışkanlık haline getirememenin, sanatla ilgiyi, bir yaşın, bir yaş ve yaşama döneminin gelip geçici hevesi saymanın belirtileri. Yani yaz uykusunun sebepleri, yazarların, öğrencilerin büyük kentlerden dağılmaları değil, okumayı hâlâ ciddi bir iş olarak bellemediğimizdir.

Sebepleri her ne olursa olsun, bu hal artık bir olay olarak edebiyatımıza, sanat yaşamamıza girmiştir. Görünüşe bakılırsa süreceğe de benzer.

Hemen her zaman olduğu gibi dergiler bu yıl da, yeni yayın yıllarına, şiirin bir

ucundan tutarak girdiler. Konunun kolay alınmasından mıdır, şiiri çok sevdiğimizden midir, nedir, bütün edebiyat meselelerini şiir alanında düşünmek, bu alanda tartışmak, bu alanda çözümlenmek eğilimindedir. Ama yalnız eğilimindedir. Çünkü bu alanda, yapılan tartışmalar, edebiyatın öbür meseleleri bir yana, kendi alanına, şiire bile bir aydınlık, bir açıklık getirmiyor. Sanırım bu konuda en büyük eksikimiz, bilgi, şiir deneyi, çözümlenme yahut bileşim gücü değil, iyi niyettir. Bununla birlikte, bu tartışmaların çoğu zaman çıkmaza girmesinde, doğrudan doğruya iyi niyet yokluğunu sebep tutmak bana da biraz işin gerçeğine aykırı görünüyor. Şiirin doğuşu, imkânları, seslendiği alan bakımından, daha çok duyguya ve beğenilere bağlı olması, bu konuda yazan bütün yazarları ister istemez "taraf tutma"ya götürüyor. Hattâ denebilirse, bir çeşit savunmaya, değerler, beğeniler ve alışkanlıklar savunmasına. Yazarlar, bir çeşit şiirle birlikte, kendi inandıkları değerlerin, daha çok kendi beğenilerinin, kendi bilgilerinin, kendi usularının savunmasını yapıyorlar. Bu yüzden, şiir tartışmalarının çoğu zaman bir çıkmaza varmasını olağan, hattâ şiirin yapısına, yaradılışına uygun bulmak gerekir. Böylece, çoğu zaman bir şiir anlayışı üstüne, birbirini pek tutmayan, kesişen yönleri az, uzan çok duyguya, izlenimlere, beğenilere, alışkanlıklara dayalı yargılara dolu yazılar okuyoruz. Bu durum, elbette, şiiri yazanı da, okuyanı da şaşkınlığa sürüklüyor.

Son günlerde de dergilerin çoğunluğunda, şiir, özellikle yeni şiir üzerine yazılar çoğaldı. Yeni kuşak - eski kukaş, yeni şiir - eski şiir tartışmaları yeniden ilgi görmeye, konuşulmaya başladı.

Bütün yönleriyle tutmuş ve başarılı olmuş Orhan Veli akımından, Orhan Veli şiirinden sonra, yeni bir şiirin, yeni bir anlayışın gelişmekte olduğu görülüyor. Çoğu genç ozanlardan, -şiire yeni başlayanlardan olmakla birlikte hayli yönde bulan bu anlayışa karşı duranların dayanaklarını, son birkaç aylık dergilerin, bu konuda yayımladığı yazı-

lardan yararlanarak, kısaca şöyle toplayabiliriz.

1) Şiirde bir anlayış değişikliğinin varlığı inkâr edilmemektedir. "Şüphesiz Orhan Veli şiirine karşı açık, belirli bir hareket var. FORUM 1 Aralık 1958 Sayı 113. Nuri Tarhan"

2) Bu değişme benimsenmekle birlikte bunun tarihsel bir zorunluluk, bir çağ zorunluğu sonucu olduğuna, bir gerekliliğe dayandığına inanılmamaktadır. Orhan Veli şiiri henüz işlevini, yaşama gücünü yitirmemiştir. "Günümüzde 1939 şiiri görevini yitirmiş midir? Yani 19 yılda bir şiir akımı öyle kolaylıkla ortadan kalkabilir mi? Veya kalkmamı mı? Şayet bu şiir akımının ortadan kalkması gerekiyorsa bunun nedenleri nedir? KÖPRÜ 1 Aralık 1958 Sayı 5. Ercüment Uçarı."

3) Bu akım hiç bir temele, hiç bir prensibe, hiç bir felsefeye dayanmamaktadır. Sadece yeni olmak kaygısıyla yaratılmış yapma ve zorlama bir akımdır. Bu yüzden de çarçabuk eskimeye, tükenip gitmeye yarıktır. "Bence her yenilik bir fikre, bir temele dayanmalıdır. Aksi halde kısa ömürlü olmaya mahkumdur. Fikri, prensibi, yalnız anlayışı ile bir felsefesi olmayan her sanat kıpırdanışı kısa ömürlüdür. İkinci Yeniler için de beni en çok düşündüren bu kaygı oluyor. Neyi arıyorlar, sanata ne getirmek istiyorlar? YENİ UFUKLAR Eylül-Ekim 1958 Sayı 76-77 Necdet Eruygur." "Şimdikelerin adı şiir. Öncü şiir sadece. Şaşırıyor insan; aklı duruyor. Güzellik mi? Yok. Fikir mi? Yok. Ne var öyleyse? Yenilik... Sadece yenilik için yazı yazmayı aklı almıyor insanın. VARLIK 1 Eylül 1958 Sayı 485 Muzaffer Hacısanoğlu."

4) Türkçe bu şiirlerde gereksiz yere zorlanmakta, bozulmakta, dilin tadı kaçmaktadır. "Fakat şimdiki öncülerin tutuş tarzı onlarınkinden büsbütün başkadır. Bunlar Türkçenin törelerini zorlamaya çalışıyorlar; hem de en tatsız, en yavan şekilde. Dilimize bu kötülüğü yapmasak iyi olur gibi geliyor bana. VARLIK 1 Eylül 1958 Sayı 485 Muzaffer Hacısanoğlu."

5) Ortada eser yoktur. Eser olmadığı halde şiir üzerinde yığınla söz söylenmekte, yazılar yazılmakta, gevezelik edilmektedir. Yazılan yazılar da bu şiiri târiften, açıklamaktan çok uzaktır. «Gerçek mânasiyle durgun olan, orijinal bir davranıştan mahrum bir düzende bu kadar çok - tâbiri mazur görün - gevezelik etmek lüzumsuz gibi geliyor bana.... İkinci yeni bahsi, yılan hikâyesi gibi sürüp gidiyor. Bilimsel incelemeler yapıyor, iri iri lâflar ediliyor, akımın kaynaklarından, amacından falan göz açılıyor. Netice sıfıra sıfır elde var sıfır. FORUM 1 Aralık 1958 Sayı 113 Nuri Tarhan." Orhan Veli kuşağına karşı çıkan ikinci yenileri de bugüne dek umutla, sevgi ile izledim. Ne var ki umduğum meyveleri, eserleri daha verebilmiş değiller. YENİ UFUKLAR Eylül - Ekim 1958 Sayı 76-77 Necdet Eruygur."

6) Akımı temsil eden ozanlar gerekli bilgilerden yoksundurlar. "İşte ikinci yeniler, yeni olabilmek, fakat bazı şeyleri bilmeden veya kulaktan dolma olarak ortaya atılmışa benziyor. YENİ UFUKLAR Eylül - Ekim 1958 Sayı 76-77 Necdet Eruygur."

Gene bu ozanlar, ozan olarak ise güçsüz ve kişiliksiz ozanlardır. "İkinci yeniler arasında Orhan Veli, Dağlarca, Tarancı, Külebi ayarında bir kişiliğe ermiş kim var? Hiç kimse. FORUM - Aralık 1958 Sayı 113 Nuri Tarhan.

7) Bu akımın batır şiiriyle ilişkileri üzerinde bazı kuşkuvar. "Bütün bu zorlamalar bir çeşit öncülük özentsidir belki Ezra Pound, Samuel Becket, Eugene Ionesco ve benzerlerini örnek tutmakla, problem çözülemeyebilir; bunların hiç biri dillerini zorlamamışlardır bizim yazarlarımız gibi. VARLIK, 1.9.1958, Sayı 485, M. Hacısanoğlu."

8) Genel olarak bütün bu noktaların düşünülme ayrıntıları.

Şiirimizde, Orhan Veliden sonra belirdiği kabul edilen gelişmeye, değişmeye karşı duranlar, esas bakımından yukarıda saydığımız noktalarda kesin yahut dolaylı olarak birleşmektedirler. Bunların dışında, tamamiyle tarafsız kalarak, bu değişmeyi bir olay olarak kabul eden ve çözümlemeye çalışan yazarlar da var elbet.

Bütün bu tartışmalar, yazışmalar içinde en önemli nokta, değişen şiirimize karşı duranların, kuşkusuz, yanılmaya düşebileceklerini hesaba katmadan, büyük bir rahatlık içinde, kesin yargılar verebilmeleridir.

Böylece, değişen şiirimize karşı duranların, karşı durma nedenleri açık seçik ortaya konunca, üstünde konuşulacak meseleler belirmiş, bunların tartışması biraz daha kolaylaşmış olacaktır.

Gelecek yazılarımızda, ortaya koyduğumuz bu meseleler üstünde durmaya gayret edeceğiz.

RESİM :

Yeni Eren

Bilge KARASU

Cemil Eren'in her sergisi, sanatının bir geçiş döneminde açılır gibidir. Her sergi, Eren'in, yeni bir yola girmekte olduğunu sezdirir yahut gösterir. Eren bir yerde durmuyor; kişiliğine en uygun biçimi bularak gözönüne sermek için, durmadan bilinmeyeniyi zorluyor. Bundan önce yaptığı resimler bir kişiliğin yolunu gösteriyordu. O resimler, birçok özellikleriyle, övülürdü. Övüm de...

Ama bugün, Türk-Amerikan Derneğinde açtığı yeni sergiyle, Eren, gelişiminin belki en zevkli, en tatlı noktasında görünüyor. Geçen sergisinden bu yana epey yol almış. Ama bu sergide, geçen sergideki resimlerin sonucu olabilecek resimlerle yeni resimler arasında, bir orta dönem de göze çarpıyor. Soğuk renklerden sıcak renklere geçişle biten eski dönemden sonra, duruk ama bir şeylerin çözüleceğini duyuran orta dönem de çabucak bitmiş, yerine, sıcak renklerle soğuk renklerin birbirini dengede tut-

tuğu yeni bir düzen ortaya çıkmış. Gelişiminin en zevkli, en tatlı noktası derken, resimlerinin çarçabuk eskidiği, aşıldığı bu anı anlatmak istedim.

Doğrusu, bu sergisinde, Eren'in birçok eski resminin güzellikleri, sağlam düzenleri, özellikleri artık dikkati pek çekmiyor. (Yalnız, bunu söylerken, "o resimler sergiye konmasaydı" demeye getiriyor değilim. Yeni resimlerle eskilerinin karşılaştırılabilmesi gerekli diye düşünüyorum.) Birkaç resim, bütün dikkati çekiyor artık; Eren'in kişiliğinin bütün sorumluluğunu yükleniyor.

Nedir bu birkaç resmin özelliği Eren'in sergisi üzerine söylenen sözlerde ortak bir yön, "bu resimlerde ışık olduğu"dur. Gerçi Eren'in bu resimlerinde ışık, ilk olarak belirgin bir öge haline gelip ortaya çıkıyor. Ama bu ışık, parlak sarı bir üğenin kırmızı ile çevrilmesinden yahut yeşillerle neftilerin ortasını delmesinden meydana gelen yalnız bir "göz aldatmaca" olmakla yetinmiyor. Eren'in başardığı, bir çeşit "Baroque resim ışığı" bulmuş olmaktadır. Düzlemin içeriye doğru delinmesi yanılması, ufak ufak plânların - genel bir aydınlanma içinde - düzenli bir aydınlık kertelemesine uyması, biçimlerin ışık içinde "erimesi" bir yana, "Baroque" resmin arkasındaki gizemsel bir duygu - düşünce yapısına yakın bir duygu dünyası sezilmesi bakımından da, bu "Baroque'a yakınlık" üzerinde durulabilir.

İşi obarttığım sanılmasın. Bir çağın bütün resimleri bir tanıma sığamaz. Ama o çağ resimlerinin değerlerini, en genel özellikleriyle, Eren'de görebildiğimi sanıyorum.

Bu sergide, birçok gouache denemesi, tasarısı dışında, bu "ışıklı" resimler az. Bunlar üzerinde durulursa, "duruk"luğun bu resimleri hâlâ biraz kösteklediği, «ışık» lekelerinin üçgen biçimine yapışıp kalmış olduğu söylenebilir. Serginin en güzel üç dört resminden biri olan küçük bir yağlı boyada, üçgen daha ortaya çıkmamış olmakla birlikte, göz, biraz daha derlitopluluk ararken üçgenin artık bozulduğu bir başka resimde ise bu bozukluk doyurucu, yeterli görünmüyor.

Bütün iş orada ya zaten! Eren'in, iki-üç güzel resmini övmeyi düşünmüyorum artık. Gelecek sergisinde, bu sergisindeki güzel resimleri de aşacağına, "övülecek" birçok resimler göstereceğine inanıyorum.

FORUM, çok kıymetli Bayi ve okurlarının yeni yılını kutlular başarı ve muvaffakiyetler temenni eder.

Yılın Son Sergisi

Kaya ÖZSEZGİN

Bu yılın sanat hareketleri, kişisel sergilerden pek nasibini alamadı. Açılanlar da gerek yerli, gerek yabancı toplu sergilerin yanında sönük, cılız kaldı. Birinciler içinde gerçekten başarılı, emek ürünü olanlar, parmakla sayılacak kadar az bir yüksekliğe vardığı halde, ikincilerin hemen tümünün ilkten dikkati çeken ağır yönleri anılmağa değer özellikler taşıyordu. Gönül, kişisel, sergilerin de bu düzeye çıkabilmesini, giderek onu da aşmasını ne kadar isterdi.. Bunun nedenleri üzerinde uzun uzun durmayacağız. Yalnız, salt sergi açmış olmak için, kişiliğin en azından bile yoksun olan birkaç denemeyi bir araya getirmenin, sanatçıyı kısa zamanda soluksuz bırakacağını söylemekle yetineceğiz.

Aralık ayının başlarında, Abidin Elderoglu ile Benâl Demirel birer sergi açtılar. Elderoglu'nun Türk - Amerikan Derneğindeki eserleri, değişik malzemelerle çalışılmıştı. Ayrıca birkaç tabak içi süslenmesini de içine alıyordu. Sanatçı siyah ve beyaz renklerden hareket ederek, renkli resimlerinde dekoratif bir yola koyulmuş. Konulu resimlerine de bu süslemeci görüş iyiden iyie sinmiş. Paletini biraz daha ayıkla, kuruluşu da yabana atmasa, istediği düzene daha kolay varacak belki.

Benâl Demirel'in Sanatseverler'deki sergisi ise genel olarak başarısızdı. Siyah - beyazları ile yağlı boyaları arasında geniş ayrımlar var. Demirel'in her şeyden önce bu uzaklığı kapaması, sonra da anlatacaklarını belirgin bir kişiliğin çerçevesi içine sokması gerekirdi.

Üçüncü sergiyi Cemal Ergül, çin mürekkebiyle hazırladığı siyah-beyaz çalışmalarla Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde açtı. Sanatı üzerine belli bir düşünceye varabilmek için renkli resimlerini de görmek gerek. Aynı serginin bir köşesinde Yavuz Keskin de, deniz hayvanlarının kabuklarından yaptığı el-ışi çalışmasını sergilemişti.

Ayın en önemli sanat olayı, gene Dil ve Tarih - Coğrafya Fakültesinde, Amerikan Haberler Merkezinin düzenlediği "İran İslâm Mimarî Eserleri ve Tezyinatı" adlı bir fotoğraf sergisi oldu. Sergi nedense pek sessiz sadasız açıldı. Duyurusu bile yapılmadı. Washington'daki İslâm Kültür Derneğinin İslâm arşiv koleksiyonundan, Dr. Myron B. Smith tarafından bir araya getirilen bu derleme daha önce Lahor ve Tahrân'da da sergilenmiş. İstanbul, İzmir'e de götürüleceği bildiriliyor. Sergi İran'ın belli başlı mimarî eserlerinin gerçekten temiz fotoğraflarını taşıyor. Gerek mimarî özellikler, gerekse süslemede alçı ve fayans mozaiiklerle sağlanan Arabesque düzen, Anadolu Selçuk sanatının kesiksiz bir devamı. Yalnız, sergiyi gezecekler içinde İngilizce bilmeyenlerin çoğunlukta oluşu göz önüne alınarak, fotoğraf altlıklarına Türkçe notlar da eklenmesi muhakkak ki yerli-

de olacaktı. Bu eksikğin açılacak olan öbür sergilerde giderilmesini dileyelim.

Ayın son sergisini Cemil Eren Türk - Amerikan Derneğinde açtı. Uzun zamandır figürsüz resim üzerinde çalışan Eren, bu

sergisiyle sanatına yeni ve değişik arayışlar, anlatım özellikleri kazandırmak yolunda. Bu özelliklerin başında gelen "ışık"la, ressam, araştırmacı yolunu bir daha aydınlattı.

ONBEŞ GÜNÜN BİBLİYOGRAFYASI :

BAŞLAMADAN ÖNCE

Forum'da bir süre okuyuculara sunduğumuz kitap listelerine yeniden başlayacağız. Her şeyden önce "liste" sözünün yadri ganmaması için bir iki söz söyleyelim :

Kitap eleştirilmesi ile kitap tanıtılması birbirinden ayrı tutmak gereklidir. Kitap eleştirilmesi, aşağı yukarı bir ihtisas işidir. Bir hukuk kitabını bir hukukçu eleştirebilir; bir tıp kitabını bir hekim. Edebiyat eleştirmelerini de, mesleği ne olursa olsun, sanat ve eleştirme alanında söz söyleyecek hale gelmiş kimselerin yapması gerekir. Eleştirmeler çoğunluk uzun yazılardır. Bir kitap ele almır, sütunlarca yazı yazılır. Bunu her dergide olduğu gibi Forum'da da görüyoruz.

Tanıtımaya gelince. Zamanında bir eleştirmeye, kitabı daha umumî olarak ele aldığı için tanıtma demeyi daha uygun buluyoruz. Bu, bir yandan tanıtımamacının, kendi sınırlarını bilmesi, bir yandan da eleştirmenin hiç de önemsiz görülmiyecek sorumluluğundan kaçınmasıdır.

Bizim Forum'da yaptığımız ve yeniden giriştiğimiz iş, toplu tanıtımdır. Bir sayıda sekiz on kitabın -kütüphaneci deyimi ile - bibliyografik künyelerini vereceğiz, gerekirse bir iki satır da bilgi ekliyeceğiz. Bu, hem, eleştirmeci değil de bibliyografyacı olan bizlerin "haddimizi bildiğimizi", hem de çeşitli konularda kitaplara yer verme imkânını ileri sürdüğümüzü gösterir.

Türkiye'de yılda ortalama 3.000 ile 4 bin arasında kitap çıkar. Bibliyografya, tek yapraklık destandan başlayarak her şeye "kitap" adını verir. Bibliyografya bir bildirme aracıdır; seçme, değerlendirme ise eleştirmecinin, bilim adamının, okuyucunun ödevidir. Bu 3.000 "kitap" arasında halk o-

zanlarının destanları; şirket tüzükleri, raporları; okul kitapları; sanat çocuk değeri olmayan edebiyat ürünleri; gerekli kaliteyi taşımayan çocuk kitapları; bilimle ilgisi bulunmayan bilimsel kılığa girmiş eserler. Yani her çeşit "basma" bulunur. Umumî bibliyografyalar bunların hiçbirini ihmal etmez; ihmal ettiği anda ödevini yerine getirmemiş olur. Bir memlekette yayınlanan her şey bilinmelidir. Bir memlekette yayınlanan her şey bir gün bilim adamının konusuna da girebilir. Öyle ya, toplum meselelerinden birini ele almış bir bilim adamı için en bayağı ponografya bir malzemedir; en azı istatistiğine girer.

Bize gelince; Forum'un niteliğini gözönüne alarak, bildireceğimiz yeni kitaplar arasında bir seçmeye biriseceğiz. Forum'un konu sınırı içine : Felsefe - Din - Sosyal İlimler - Güzel Sanatlar - Edebiyat - Tarih - Coğrafya - Bibliyografya. Dallarını girer. Umumî konular içinde Forum okuyucularını ilgilendiren kitapları da gözden uzak tutamayız. "Dilbilim" de bir dereceye kadar bu kadroya alınacaktır. Geriye Nazari ve Tatbiki Bilimler kalıyor. Ama, pekâlâ, müsbet bilimlerin felsefeye, sosyal davalara yayılan yönleri de olur. Bugünkü felsefenin, hele mantığın matematiğin temelleri üzerinde yükseldiği hatırlanırsa.

Gelecek sayıdan başlayarak Forum'un bu köşesinde okuyuculara, yeni çıkmış kitapların (bu arada yeni dergilerin) "liste" sini sunacağız.

S. N. Ö.

Not : Forum'un isteği üzerine, kütüphanecilik ve kültür haberlerinden Forum okuyucularını ilgilendirecek olanlarını da köşemize ekliyeceğiz.

BİZE GELEN KİTAPLAR

GENÇLİK ANSİKLOPEDİSİ

Bâki Kurtuluş tarafından 1958 sonlarına doğru neşrine başlanmış bu önemli eserin dördüncü fasikülü de piyasaya arz edilmiş bulunuyor. İlk, orta ve lise seviyesinde hazırlandığı belirtilen eser, aslında en aktüel konuları da ihtiva etmek ve sürükleyici bir ifade kullanmak suretiyle her kademedeki okuyucu için tatminkâr görünmektedir. Esasen şimdiye kadar çıkmış olan ilk üç fasikülün ikinci baskısına geçilmesi, Ansiklopedinin ne kadar yaygın bir alâka uyandırdığını gösteriyor. (Bahçelievler, P.K. 35 - Ankara) adresinden temini mümkün eseri okuyucularımıza salık veriliriz. Her ay çıkarılmakta olan «Gençlik Ansiklopedisi'nin fasikülü 100 kuruştur; 10 sayı hesabiyle senelik aboneliği 10 liradır.

YAŞ AĞAÇ :

Mehmet Şeyda — Varlık Yayınları - 200 Krş. Kasım 1958

YENİ HİKAYELER (1959):

Varlık Yayınları - 200 krş., Kasım 1958

EN GÜZEL TÜRK FIKRALARI :

Hazırlayan : Azra Erhat - Varlık Yayınları - 200 Krş. — Kasım 1958

ARISTOPHANES :

Hazırlayan : Muzaffer Reşit - Varlık Yayınları, 200 Krş. Kasım 1958

ALEV :

John Steinbeck - Varlık Yayınları - 100 Krş., Kasım 1958

HER YERDE VE DAİMA

Kavaklıdere Şarapları

KURULUŞU : 1929

Altın Köpük

İlk tabii Türk Şampanyası
Müessesemiz tarafından iftiharla
piyasaya arz edilmektedir.

ŞAMPANYA

DESER ŞARAPLARI

Tallı Sert Kırmızı - Porto tipi
Aperitif ve deser şarabıdır

Tallı Sert Beyaz - Şeri tipi

Aperitif ve deser şarabı olup yalnız
başına veya soda ile içildiği gibi çin
veya votka ile biraz limonsuyu kar-
tırılırsa Ankara, İstanbul sosyetesinde
ve Kordiplomatik nezdinde meşhur
olan KAVAKLİDEFE KORTEYLİ
yapılır.

KALİTE ŞARAPLARI

Yakut Domlası Kırmızı

Av etleri, ızgara, kızartma etler, pey-
nir, elma, fındık gibi kuru yemişler
vesaire ile

Çınhaya Yıldızı Beyaz, Sek

Tavuk, balık, midye, istiridyeye, istakoz,
yumurta, peynir vesaire ile
(Soğutularak)

SOFRA ŞARAPLARI

Dikmen Kızı Kırmızı

Av etleri, ızgara, kızartma etler, pey-
nir, elma, fındık gibi kuru yemişler
vesaire ile

Ankara Kırmızı Beyaz, Sek

Tavuk, balık, midye, istiridyeye, istakoz,
yumurta, peynir vesaire ile
(Soğutularak)

Ankara Kırmızı Beyaz, Dömisek

Pasta, şekerleme, tatlı ve meyveler ile
(Soğutularak)

SERİNLETİCİ ŞARAP

Lal Pembe

Soğutulduğu takdirde yalnız olarak,
veya yemeklerde meyva ile

22801

Sahibi : METİN AND — Yazı İşleri Müdürü : OSMAN OKYAR — Sekreter : ABDULLAH F. UZUN —

İdarehane : Büyük Han No. 55 Yenışehir - Ankara Tel : 26754.

Haberleşme Adresi : P.K. 131 — ANKARA

Dizildiği ve Basıldığı Yer : Ayyıldız Matbaası — De-nizciler Cad. Saka Han Tel : 17507 — ANKARA

Basıldığı tarih : 2.1.1959